

लैगिंक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण परिक्षण
प्रतिबेदन
२०७८ फागुन

भेरीगांगा नगर पालिका

नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
छिन्चु सुखेत कर्णली प्रदेश नेपाल

बिषयसूची

१. पृष्ठभुमी	३
२. परिक्षणको महत्व	३
३. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण परिक्षणको उदेश्यहरु	४
४. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण परिक्षणले समेटने क्षेत्रहरु	४
५. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण परिक्षणको विधि र तरिका	५
५.१ दस्तावेज समिक्षा	५
५.२ लक्षित समुहका व्यक्तिहरु तथा सुचनाकार व्यक्तिहरुसंग अन्तर्वार्ता तथा छलफल	५
५.३ कार्यशाला गोष्ठी संचालन (सूचकहरुको लेखाजोखा)	५
६. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण परिक्षणको विश्लेषणका औजारहरु	६
७. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण परिक्षणबाट आएका मुख्य प्राप्तिहरु	६
८. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण परिक्षण वीधिवाट देखिएको लैससासको अवस्था	७
८.१. परीक्षण पश्चात सूचकहरुले प्राप्त गरेका अंक	७
८.२. माकुरी जालो	१०
९. सबल पक्ष, सूधार गर्नुपर्ने, अवसर र चुनौती पक्षहरु	११
९.१ सुचकको बुदागत अंकको आधारमा हलवाट राय लिएर सामुहिक रूपमा गरिएको विष्लेषण	१२
९.२ समुह कार्यबाट गरिएको विष्लेषण	१३
१० लैगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण कार्ययोजना	१६
११. निश्कर्ष	२०
१२. सुझाव	२०
१३. अनुसुचिहरु	२१
१३. क लैगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण परिक्षणका सुचकहरु र प्राप्ताँक	२१
१३. ख. कार्यशालाका सहभागीहरु	३७

१. पृष्ठभुमी

नेपालको संविधानको प्रस्तावनामा लैङ्गिक विभेद अन्त्य गरी समानुपातिक र सहभागितामूलक सिद्धान्तका आधारमा समतामूलक समाजको निर्माण गर्ने व्यवस्था उल्लेख भएको छ । संविधानको धारा ३८ ले महिलालाई समान वंशिय अधिकार, सुरक्षित मातृत्व र प्रजनन स्वास्थ्य सम्बन्धी अधिकार, राज्यका सबै तहमा सहभागी हुने अधिकार, सम्पत्ति तथा पारिवारिक मामिला सम्बन्धी अधिकार, शिक्षा, स्वास्थ्य, रोजगार र सामाजिक सुरक्षामा सकरात्मक विभेदको व्यवस्था गरेको छ । संविधानले महिला विरुद्ध हुने सबै प्रकारका हिंसाजन्य कार्यहरूलाई कानून बमोजिम दण्डनिय हुने व्यवस्था गरेको छ ।

संविधानको धारा १८ को समानताको हकमा सबै नागरिक कानुनको दृष्टिमा समान हुने तथा कसैलाई पनि कानूनको समान संरक्षणबाट बच्चित नगरिने तथा सामान्य कानुनको प्रयोगमा उत्पत्ति, धर्म, वर्ण, जात, जाति, लिंग, शारीरिक अवस्था, अपांगता, स्वास्थ्य स्थिति, बैबाहिक स्थिति, गर्भा अवस्था, आर्थिक अवस्था, भाषा वा क्षेत्र, वैचारिक आस्था वा अन्य यस्तै कुनै आधारमा भेदभाव नगर्ने उल्लेख छ ।

स्थानिय सरकार संचालन ऐन, २०७४ ले लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशिकरण (लैससास) सम्बन्धि देहायका प्रावधानहरूको व्यवस्था गरेको छ ।

क. गाउपालिका तथा नगरपालिकाको काम, कर्तव्य र अधिकारमा लैससास सम्बन्धी व्यवस्था :

ख. वडा समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार अन्तर्गत वडामा आर्थिक तथा सामाजिक रूपमा पछाडी परेका महिला, बालबालिका, दलित, अपांगता भएका व्यक्ति, ज्येष्ठ नागरिक, अल्पसंख्यक, सीमान्तकृत समुदायको अभिलेख राखी सामाजिक र आर्थिक उत्थान सम्बन्धी काम गर्ने, विभिन्न समुदायबीच सामाजिक सद्भाव तथा सौहार्दता कायम गर्ने, बालविवाह, बहुविवाह, लैंगिक हिंसा, छुवाछुत, दहेज तथा दाईजो, हलिया प्रथा, छाउपडी, कमलरी प्रथा, बालश्रम, मानव वेचविखन जस्ता सामजिक कुरिती र अन्यविश्वासको अन्त्य गर्ने गराउने व्यवस्था ।

ग. स्थानिय तहको योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन गर्दा महिला तथा पिछडिएको वर्गको सहभागितमा जोड, महिला योजना छनौटमा बालबालिका तथा पिछडिएको वर्ग, क्षेत्र र समुदायलाई प्रत्यक्ष लाभ पुग्ने कार्यक्रममा जोड दिई लैससास प्रवर्धन गर्ने व्यवस्था ।

२. परिक्षणको महत्व

लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण अध्ययनको महत्व देहाय प्रकारको रहेको छ ।

क. संविधानद्वारा प्रदत हकहरूको कार्यान्वयन गर्न तथा समानुपातिक समावेशिताका आधारमा राज्य संरचनाका सबै अंगहरूमा महिला, दलित, आदिवासी जनजाति, मधेशी, मजदूर, किसान, अपांगता भएका व्यक्ति, पिछडिएका वर्ग र क्षेत्र सबैलाई सहभागी गराउन संवैधानिक व्यवस्था गरिएको परिप्रेक्ष्यमा सामाजिक विविधता बीचको असमानता, सामजिक बञ्चितिकरणका कारण सामजिक समूहको विकास सूचकहरूमा भएको कमजोर अवस्था र सामजिक, आर्थिक तथा प्रशासनिक क्षेत्रमा रहेको पहुँचको न्युन अन्तरलाई पहिचान गर्ने ।

ख. स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ मा भएको व्यवस्था अनुसार स्थानीय तहमा लैससासको विद्यमान अवस्थाको जानकारिका साथै तहगत तथा मुलुकको समग्र समस्या र चुनौतिहरूको पहिचान गर्न एंव यस क्षेत्रका योजना तथा कार्यक्रमहरूको दक्षता र प्रभावकारीताको लेखाजोखा तथा मुत्याङ्गन गरि नीति गत पृष्ठ पोषण लिन ।

३. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण परीक्षणको उद्देश्यहरु

क. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण परीक्षण मार्फत स्थानीय सरकारको संस्थागत संरचना र कार्यक्रमहरूमा महिला र सीमान्तकृत समुहहरूलाई समावेशी गरि, लैगिक समानता र सबै जात, जातीको अर्थपूर्ण सहभागिता गराई लैगिक अन्तरहरूको प्रभावलाई सम्बोधन गर्दै लैङ्गिक मूलप्रवाहिकरण र सशक्तिकरण गर्दै लैजाने ।

ख. महिला र सीमान्तकृत समुहहरूलाई समावेश गरि उनीहरूको योजनाबद्ध रूपमा व्यक्तिगत र सामूहिक क्षमता अभिवृद्धि गरी स्थानीय तहको विकास प्रक्रियामा निर्णायक तथा अर्थपूर्ण सहभागिता सुनिश्चित गरी आर्थिक तथा सामाजिक सशक्तिकरण गर्ने ।

ग. स्थानीय सरकारको सबै कार्यक्रम, योजना र आयोजनाको प्रत्येक चरणमा लैससास दृष्टिकोणबाट अनुगमन तथा मूल्यांकन गर्ने र यसलाई संस्थागत गर्दै लैजाने ।

घ. लैससास परीक्षणको नतिजाको आधारमा समस्या तथा चुनौतिहरूको पहिचान गरी समयमै समाधन गर्ने तथा भावी योजना तथा कार्यक्रमका लागि नीतिगत पृष्ठपोषण लिने ।

४. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण परीक्षणले समेटने क्षेत्रहरु

लैससास परीक्षणले समेटन क्षेत्रहरु देहाय बमोजिम रहेका छन :

क. नीति, कानून र योजना

ख. संस्थागत व्यवस्था

ग. मानव संसाधन तथा क्षमता विकास

घ. सेवा प्रवाह

ड. सुशासन तथा उत्तरदायित्व

५. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण परिक्षणको विधि र तरिका

५.१ दस्तावेज समिक्षा : लैससास कार्यदलले नगरपालिकाको दस्तावेजहरू (जस्तै ऐन, कानून, नीति, कार्यविधि, बार्षिक योजना, आवधिक योजना, बार्षिक प्रतिवेदन, आर्थिक प्रतिवेदन, चौमासिक/बार्षिक समिक्षाको प्रतिवेदन, पालिकाको प्रोफाईल, विभिन्न समयमा भएका निर्णयहरू आदिको लैससासको दृष्टिकोणबाट विश्लेषण र पुनरावलोकन गरियो । जसको लागी :

क) नगरपालिको योजना अनुसार मिति २०७८ साल फागुन १७ गते भेरीगंगा नगरपालिकाको नगर उप प्रमुख ज्युको अध्यक्षतामा बैठक बसी लैससास परीक्षणको उद्देश्यको बारेमा छलफल गरियो । सोहि दिन दस्तावेज अध्ययन गर्न निम्न अनुसारको कार्यदल गठन गरिएको जसमा :

संयोजक	: श्री रेणु आचार्य ढकाल उप प्रमुख
सदस्य	: श्री मान बहादुर खाडा (प्र.प्र.अ.)
सदस्य	: श्री गजेन्द्र कुमार जि.सी (शिक्षा अधिकृत)
सदस्य	: श्री युवराज देबकोटा (स.ले.प)
सदस्य	: श्री कुल बहादुर खड्का (प्रशासन सहायक)
सदस्य	: श्री पदम बहादुर खत्री (सा.वि.शा.संयोजक)
सदस्य	: श्री ठिल मती पुन (स.म.वि)
सदस्य	: श्री अनील चपाई (आई.टी.अफिसर)

ख. उक्त कार्यदलले भेरीगंगा नगरपालिकाले तयार गरी कार्यान्वयनमा रहेका सम्पुर्ण लैंगिक सम्बन्धि नीति, नियम, दस्तावेज, कार्ययोजनाको विस्तृत रूपमा अध्ययन गरेको थियो ।

ग. लैससास परिक्षणको लागी भेरीगंगा नगरपालिकाका सम्पुर्ण पदाधिकारी, प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत, शिक्षा हेतु अधिकारी, GESI Focal Person लगायतका व्यक्तिहरू समावेश गरि कम्तिमा २० जना र बढीमा ३० जनालाई लैससास परिक्षणमा सहभागी गराउने ।

घ) लैससास परिक्षण मिति २०७८ साल फागुन १८ र १९ गते भेरीगंगा नगर पालिकाको सभाहलमा सम्पन्न गरिने निर्णय गरियो ।

५.२ लक्षित समुहका व्यक्तिहरू तथा सुचनाकार व्यक्तिहरूसंग अन्तर्वार्ता तथा छलफल : नगर पालिकासंग सरोकार राख्ने समुहहरूसंग सम्बन्धित सवालहरूमा थप जानकारी लिनको लागि सामाजिक समावेशीकरणको हिसावले बच्चतिकरणमा परेका समुहहरूको प्रतिनिधीहरू र उपभोक्ता समुह गरी दूईवटा लक्षित समुहसंग अन्तर्वार्ता तथा समुह छलफल गरियो ।

५.३ कार्यशाला गोष्ठी संचालन (सूचकहरूको लेखाजोखा) : कार्यशालाको विभिन्न विषयबस्तुमा केन्द्रित भै सूचक तथा उपसूचक अनुसार अंकभार विश्लेषणका लागि नीतिगत व्यवस्था, संरचना, योजना तर्जुमादेखि कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन, अभ्यास र प्रभाव सम्मको अवस्थालाई विश्लेषण गरी नगरपालिकाका जनप्रतिनिधी, कर्मचारी र सरोकारवालाहरू गरि कुल जम्मा ४६ जनाको सहभागितामा उक्त सूचक र उपसूचकमा अंक दिने काम गरियो । सहभागितात्मक छलफलको आधारमा लैससास सुचक तथा उपसूचकहरूमा राम्रो देखिएमा १, मध्यम देखिएमा ०.५ र सुधार गर्नुपर्ने देखिएमा

वा नभएमा ० अंक दिने आधार बनाई नगरपालिकाको अवस्था विश्लेषण गरियो । विभिन्न विषयगत क्षेत्रहरु र सुचकहरूमा प्राप्त अंकहरूलाई माकुरीजालो विधीको प्रयोग गरी सहभागीहरू माझ प्रस्तुत गरियो । विश्लेषणबाट प्राप्त भएका निष्कर्ष तथा सुझावहरूमध्ये राम्रा पक्षहरूलाई निरन्तरता दिने र कमजोर पक्षहरूलाई सुधार गर्दै आगामी दिनहरूमा नगरपालिकालाई लैससासमैत्री रूपमा स्थापित गर्ने कार्ययोजना तयार गरिएको छ ।

६. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण परिक्षणको विश्लेषणका औजारहरु

भेरीगंगा नगर पालिकाको लैससास परिक्षणका क्रममा विश्लेषणका लागि प्रयोग गरिएका औजारहरु निम्न रहेका छन् ।

क. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण परिक्षण कार्यदल गठन

ख. दस्तावेज समिक्षा

ग. लक्षित समुहका जानकार व्यक्तिहरूसंग अन्तर्वार्ता तथा छलफल ।

घ. कार्यशाला गोष्ठी (सूचकहरूको लेखाजोखा) , सबल, सुधारात्मक, अवसर र चुनौती विश्लेषण, कार्ययोजना तयारी र कार्यान्वयन प्रतिवद्धता ।

स्थानीय तह लैंगिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण परिक्षण कार्यविधि, २०७७ मा उल्लेख भए बमोजिमको लैससास परिक्षण औजार प्रयोग गरिएको र यो औजारमा उल्लेख भएका ५ विषयहरु (१) स्थानीय सरकारको नीति, कानुन योजनामा लैङ्गिक तथा सामाजिक समावेशी विकास, (२) सस्थान व्यवस्था, (३) मानव संसाधन तथा क्षमता बिकाश, (४) सेवा प्रवाह, र (५) सुशासन तथा उत्तरदायित्व विषयका १०० वटा सुचकका आधारमा लैससासको वर्तमान अवस्थाको मापन गरिएको ।

मापन गर्दाको समयमा प्रत्येक सूचकमा उल्लेखित कुरा राम्रो देखिएमा १अंक मध्यम देखिएमा ०.५ र सुधार गर्नु पर्ने देखिएमा वा सो विषय हुँदै नभएमा ० अंकहरू प्रदान गरिएको । ५ वटा मूल शीर्षक अन्तर्गत रहेका २२ वटा सहायक शीर्षकहरूमा प्राप्त अंकहरूलाई जोडि बार चार्ट तथा माकुरीजालोको चित्र (Spider net) बनाई सहभागीहरू माझ लैससासको अवस्था प्रस्तुत गरिएको । सो चित्रले देखाएका राम्रा पक्षहरूलाई निरन्तरता दिँदै, कमजोर पक्षहरूलाई सुधार गर्दै आगामी दिनहरूमा आवश्यकताहरूको पहिचान गरी लैङ्गिक तथा सामाजिक समावेशी विकासका लागि एकिकृत कार्य योजना बनाई अगाडि बढाउन यो लैङ्गिक समानता र सामाजिक समाजेशीकरण परिक्षणले मद्दत पुर्याउने कुरालाई महत्वका साथ उल्लेख गरिएको ।

७. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण परिक्षणबाट आएका मुख्य प्राप्तिहरु :

भेरीगंगा नगरपालिकाको लैससास परिक्षणबाट देखिएका मुख्य प्राप्तिहरु देहाय बमोजिमका छन् ।

क) नगरपालिकाका जनप्रतिनिधि, कर्मचारी र सरोकारवालाहरूमा लैससास सम्बन्धि बुझाइको विकास भएको छ ।

ख) नगरपालिकाको नीतिगत व्यवस्था, विद्यमान संस्थागत संरचना, योजना तर्जुमा र कार्यक्रमहरूमा महिला र सामाजिक रूपमा बञ्चतीमा परेका व्यक्ति र समुहहरूको सहभागिता र संवेदनशिलता सम्बन्धी वर्तमान अवस्थाको लैससास परिक्षणका सुचकका आधारमा अंक मापन भएको छ ।

ग) लैससास परिक्षणका सुचकका आधारमा प्राप्त भएका सुभावहरुको कार्यान्वयनका लागि कार्य योजनाको तयारी र नगरपालिकाको तर्फबाट कार्यान्वयनको सामुहिक प्रतिवद्धता भएको छ ।

८. लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण परिक्षण बीधिवाट देखिएको लैससासको अवस्था :

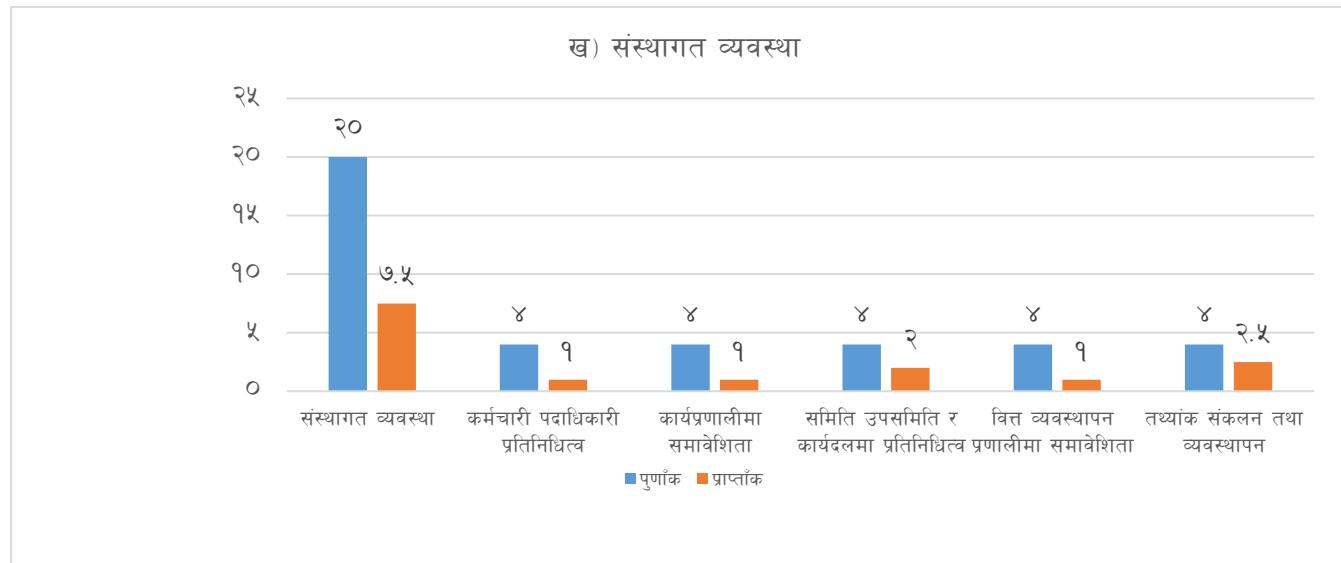
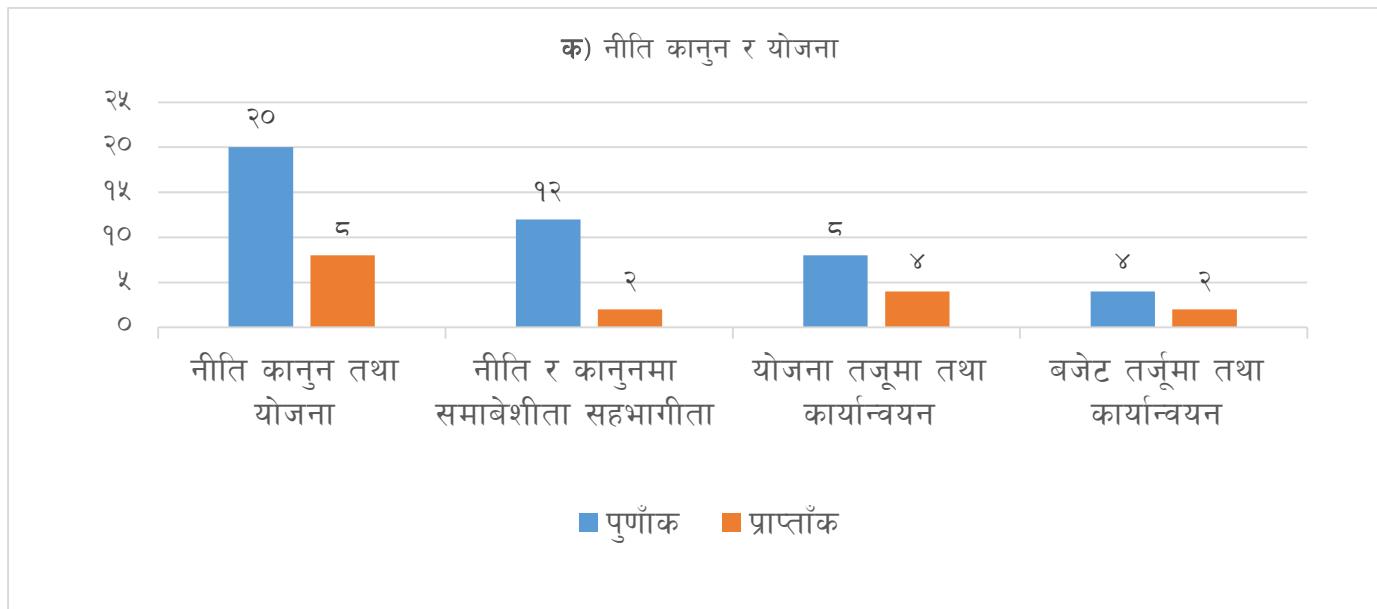
भेरीगांगा नगरपालिकामा लैससासको अवस्थाका सम्बन्धमा लैससास परिक्षणबाट प्राप्त भए अनुसार यस पालिकामा लैससास विश्लेषणमा आधारित सुशासन तथा उत्तरदायित्व र सेवा प्रवाहमा नेपाल सरकारका लैससास विकासका नीति र प्रतिवद्धताको अवस्था तुलनात्मक रूपमा सन्तोषजनक देखिन्छ । लैससास नीति कानुन तथा योजना तजूमा मानव संशासन तथा क्षमता विकास र संस्थागत व्यवस्थामा सबैभन्दा बढी सुधारको प्रयास गर्नुपर्ने अवस्था रहेको छ ।

८.१. परीक्षण पश्चात सूचकहरुले प्राप्त गरेका अंक

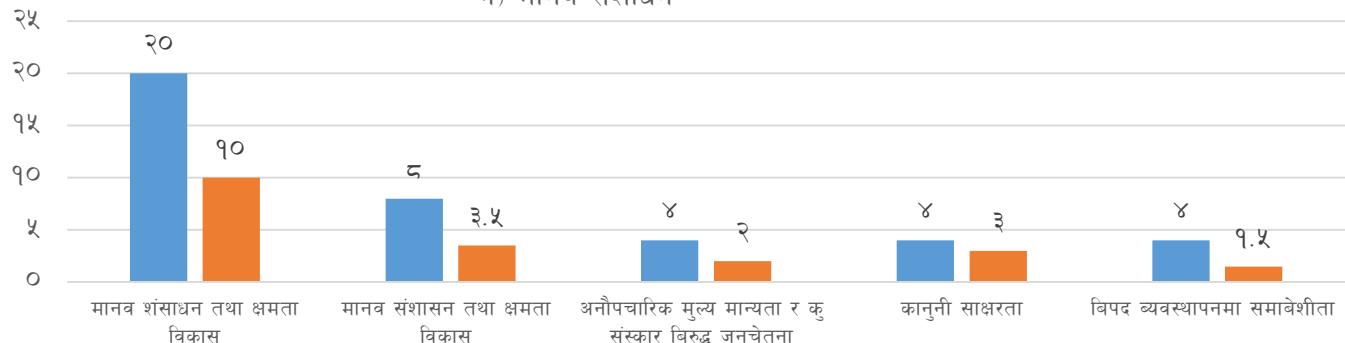
लैससास परिक्षणबाट भेरीगांगा नगरपालिकाले लैससास सम्बन्धी सूचकहरुमा प्राप्त गरेको अंक यसप्रकार रहेको छ ।

सूचक नं	सूचकहरु	सुचकको अंक	प्राप्तांक
१	नीति कानुन तथा योजना	२०	८
२	संस्थागत व्यवस्था	२०	७.५
३	मानव शासाधन तथा क्षमता विकास	२०	१०
४	सेवा प्रवाह	२०	१४.५
५	सुशासन तथा उत्तरदायीत्व	२०	१२
	जम्मा	१००	५२

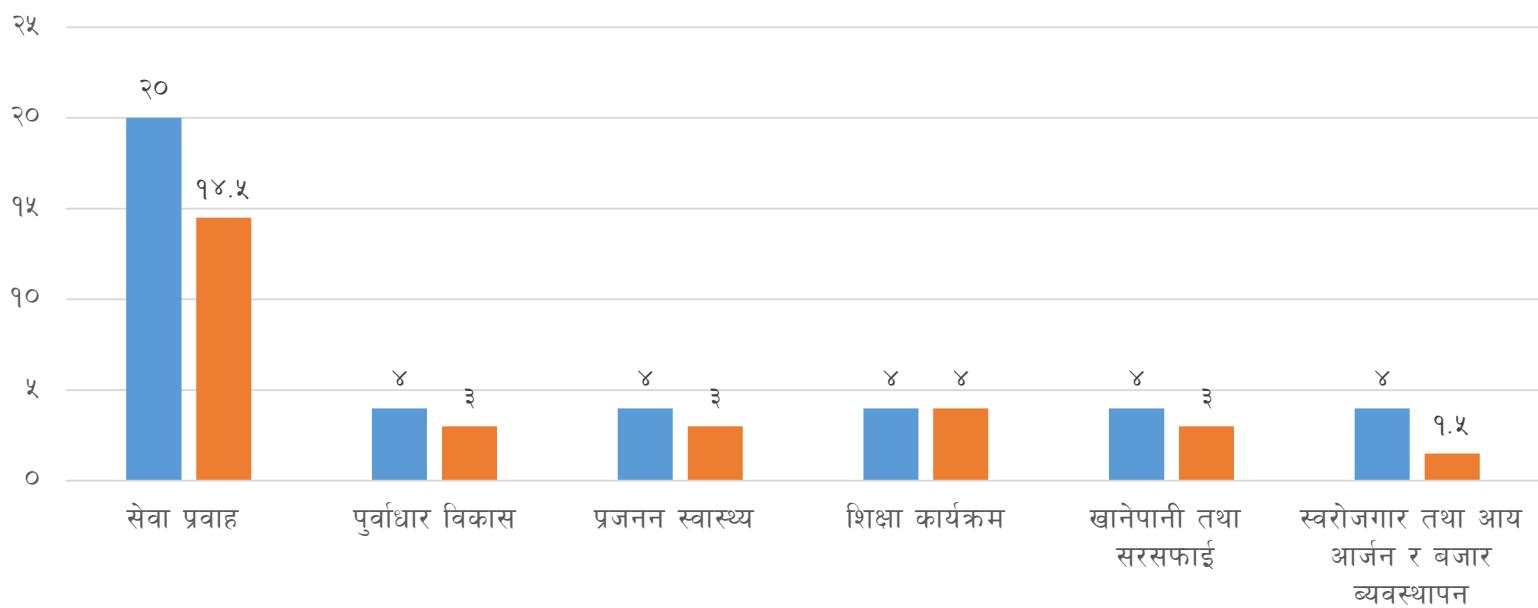
लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण परिक्षण मा पाँचवटा बिषयबस्तुले प्राप्त गरेको अंकभार लाई बिषयगत आधारमा Bar Chart मा तल प्रस्तुत गरियको छ ।

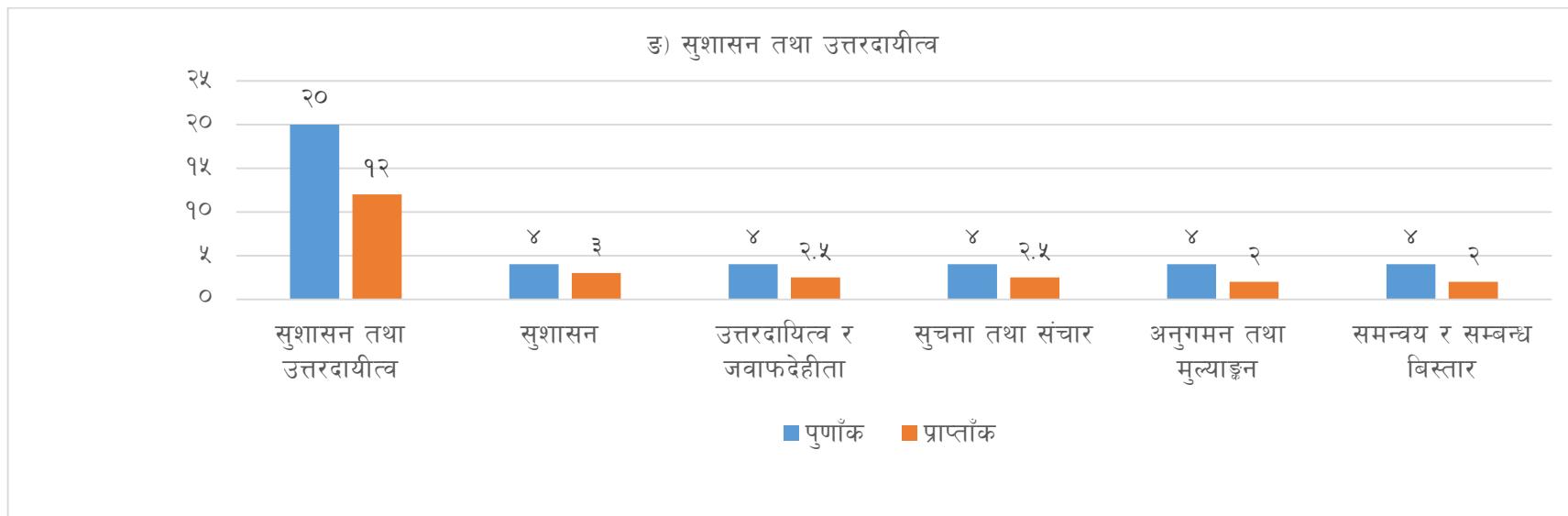

ग) मानव संशोधन

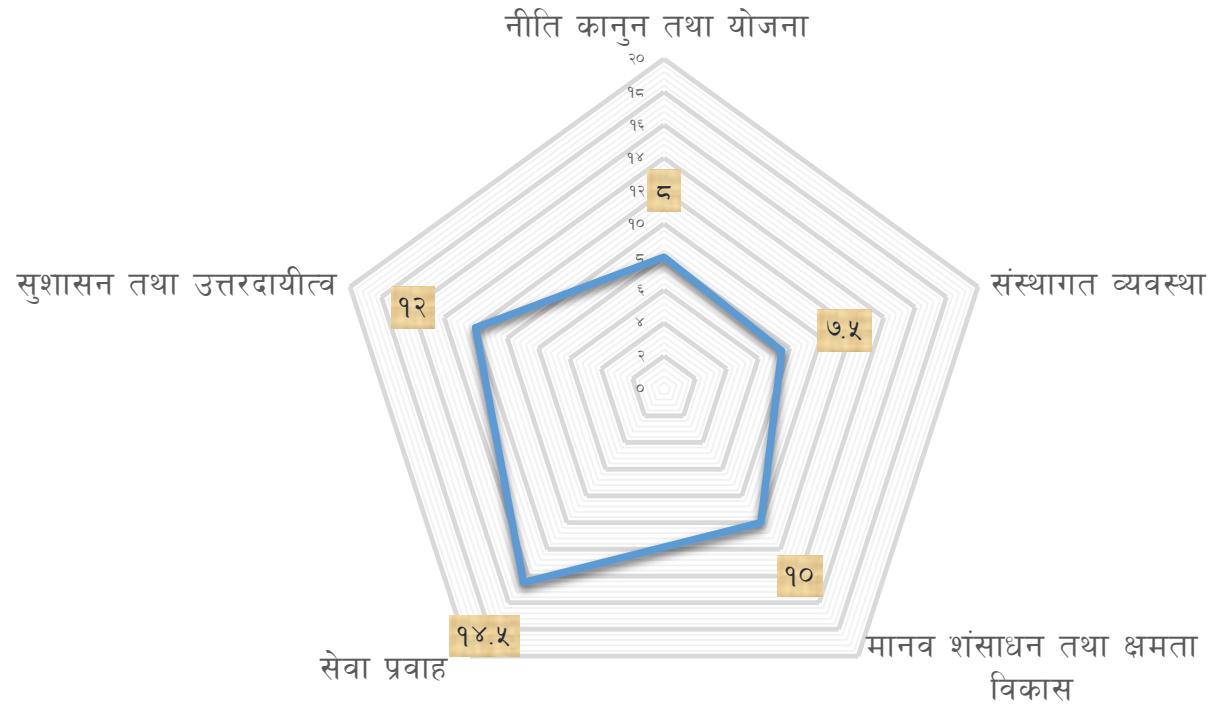
घ) सेवा प्रवाह

८.२.माकुरी जालो : भेरीगंगा नगरपालिकाले लैससास सम्बन्धी सुचकको अभ्यासमा प्राप्त गरेको अंकलाई यहाँ सारांशमा माकुरी जालोमा प्रस्तुत गरिएको छ ।

माकुरी जालो

९. सबल पक्ष, सूधार गर्नुपर्ने, अवसर र चुनौती पक्षहरु

लैससास परिक्षणका क्रममा पालिकाको लैससास सम्बन्धी विद्यमान नीति, व्यवस्था, कार्यान्वयन र अभ्यासका सम्बन्धमा गरिएको सबल, सुधारात्मक, अवसर र चुनौती सम्बन्धी विश्लेषणमा आएका बुँदा तथा सुझावहरु यहाँ प्रस्तुत गरिएको छ ।

९.१ सुचकको बुदागत अंकको आधारमा हलवाट राय लिएर सामुहिक रूपमा गरिएको विष्लेषण

मुल शिर्षक	सबल पक्षहरु	सुधार गर्नुपर्ने पक्षहरु	अवसर	चुनौति
● नीति कानुन तथा योजना	● नीति कानुनमा समावेशिता र सहभागिता छ	● योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन ● बजेट तर्जुमा तथा कार्यान्वयन	● लैससास को नीति तथा कानून स्वयं स्थानिय तहले बनाउने भएकाले आफ्नो भूगोल अनुसार बनाउन पाईने ।	● लैससास कार्यान्वयनको शुरुको अवस्था भएकोले यसको महत्व बुझ्न समय लाग्ने ।
● संस्थागत व्यवस्था	● तथ्याङ्क संकलन तथा व्यवस्थापनको सुरुवात ● शाखा तथा यसको जिम्मेवार व्यक्तिहरु हुनु	● कर्मचारी पदाधिकारीमा प्रतिनिधित्व ● समिति, उपसमिति र कार्यदलमा प्रतिनिधित्व ● वित्त व्यवस्थापन प्रणालीमा समावेशिता ● कार्यप्रणालिमा समावेशिता	● स्थानिय तहमा भएको समावेशिकताको सिद्धान्तले गर्दा काम गर्न सजिलो ।	● स्थानीय तहको संरचना भर्खर मात्र बनोकोले संस्थागत गर्न समय लाग्ने ।
● मानव संशाधन तथा क्षमता विकास	● न्याय पालिकाले सकृदाता पुर्वक काम गर्नु । ● विपद व्यवस्थापनमा समावेशीता सहभागीता	● मानव संशाधन तथा क्षमता विकास । ● अनौपचारीक मुल्य मान्यता र कु संस्कार बिरुद्ध जनचेतना तथा ● कानुनी साक्षरता कार्यक्रम ।	● आफैले नीति बनाउने र कार्यान्वयन पनि गर्ने हुदा नीति बनाउन र कार्यान्वयन गर्न सनिलो हुने भएकोले नतीजा छिटो आउने ।	● निर्वाचित पदाधिकारी, कर्मचारी लगायतका सरोकारवालाहरुलाई ● कानुनी साक्षरता बनाउन समय लाग्ने

● सेवा प्रवाह	<ul style="list-style-type: none"> प्रजनन स्वास्थ्य, खानेपानी तथा सरसफाईमा उल्लेखनिय कार्य सुत्करी सहयोग र परामर्शको व्यवस्था प्रा.बि. तहमा दिवा खाजा कार्यक्रम 	<ul style="list-style-type: none"> स्वरोजगार तथा आय आर्जन र बजार व्यवस्थापन पुर्वाधार विकासमा लैससास को दृष्टिकोण बाट नहनु। 	<ul style="list-style-type: none"> आवश्यकताको आधारमा सेवा प्रवाह गर्न सजिलो हुने। 	<ul style="list-style-type: none"> बजेटको अभावमा कतिपय सेवाहरु समयमानै प्रवाह गर्न नसकिने।
● सुशासन तथा उत्तरदायित्व	<ul style="list-style-type: none"> सुशासन, उत्तरदायित्व र जवाफदेहिताको लागी सुरुवात 	<ul style="list-style-type: none"> अनुगमन तथा मुल्याङ्कन सुचना तथा संचार 	<ul style="list-style-type: none"> बढ्दो सामाजिक संजालको पहुँच र प्रयोगले सुशासन र उत्तरदायित्वको महत्व बुझाउन सजिलो। 	<ul style="list-style-type: none"> हरेक अन्तरबस्तुहरु राजनीतिक सवाल मा रूपान्तरित भै मिलेमतोमा हुने खतरा हुन सक्छ।

९.२ समुह कार्यबाट गरिएको विष्लेषण

नीति कानून तथा योजना

सबल पक्ष	सुधार गर्नु पर्ने पक्ष	अवसर	चुनौती
लैससाको दृष्टिले नीति नियम ऐन तयार गरिएमा कार्य संचालन हुन सक्ने	पूर्ण रूपमा ऐन नियम नियमावली तयार गर्न पर्ने	लैससा अन्तर्गत सबै समुदायमा समान लक्ष्य उद्देश्यबाट सहभागी बनाउन सकिने	ऐन, नियम तयार गर्न विज्ञको अभाव आवश्यकताको आधारमा नीति नियम तयार गर्न नसकिएको
योजना तर्जुमा आवश्यकताको आधारमा जनस्तरबाट योजना छनौट हुने गरेको	वास्तविक आवश्यकता पहिचान नगरी पहुँचको आधारमा प्रयोग हुने बाट वास्तविक आवश्यकतामा ध्यान दिनु पर्ने	सबै जात जाति महिला र पुरुष सहभागी हुने सबैमा आवश्यकताको आधारमा योजना उपलब्ध हुन सक्ने	सबैको पहुँच हुने गरि जनस्तरमा छलफल नहुने नेतृत्वको स्वामित्वमा योजना विनियोजन हुने।
आवश्यकताको आधारमा योजना जनस्तरबाट छनौट गरिएको भएमा सबैको पहुँच हुने	प्रथाकिताको आधारमा योजना छनौट हुने र सोह अनुसार बजेट गुणस्तर योजना र जन सहभागिता	योजना सम्पन्न गर्न आवश्यक बजेट गुणस्तर योजना र जन सहभागिता	योजना सम्पन्न गर्न प्रयाप्त बजेट विवियोजन नहुने समुदायमा राजनैतिक प्रभाव ले योजनालाई असर पार्ने

	व्यवस्था गर्न पर्ने र लक्षित वर्ग छनौटमा समस्या	बाट आफ्नो योजना आफै बनाउन सकिने र जनसहभागिता हुने	
--	--	--	--

संस्थागत व्यवस्था

सबल पक्ष	सुधार गर्नु पर्ने पक्ष	अवसर	चुनौती
कर्मचारीहरूको समावेशी समानुपातीक प्रतिनिधित्व हुन नसक्नु	करार कर्मचारीहरूका लागि स्थायी व्यवस्थापन		कानुनको पालना तथा हाल भएको व्यवस्था दिर्घकालीन कममा लागु हुने वा नहुने
कार्य प्रणालीमा समावेशिता महिला बालवालिका शाखा तथा कार्यविधि भएको, महिला समावेशी उपभोत्ता समिति गठन हुने गरेको ।	थप व्यवस्थीत गर्नु पर्ने समिति गठन गर्नुपर्ने कार्यशर्त र जिम्मेवारी वहन गनुपर्ने । बञ्चितिकरणमा परेकाहरूको पहिचान गरि समितिमा उपसमितिमा समावेश गर्नु पर्ने देखिन्छ	लक्षित वर्गको लागि सेवा प्रवाह व्यवस्थापन छैन । महिला तथा बञ्चितिकरणमा परेका हरूका लागि सहभागीतामूलक र रोजगारमूलक	जिम्मेवारी किटान नहुँदा काममा अलमल । समान सहभागितामा सक्रिय हुन नसक्ने विविध कारणले
वित्त व्यवस्थापन प्रणालीमा समावेशीता व्यवस्थापनका लागि कार्यविधि भएको लक्षित कार्यक्रममा वार्षिक बजेट विनियोजन भएको सफ्टवेयरको व्यवस्था भएको	कार्यविधि अनुसार कार्यान्वयन गनुपर्ने लक्षित १ वर्गको लागि थप बजेट तथा समावेशी रूपले कार्यान्वयन गनुपर्ने	सेवा प्रवाहमा सुधार तथा लक्षित वर्गलाई समावेश गर्न सकिने	भौगोलिक अवस्थाका कारण कार्यान्वयनमा समस्या
तथाङ्ग संकलन व्यवस्थापनमा प्रोफाइल बनेको रोजगार शाखा व्यवस्थापन भएको पञ्जिकरण शाखा व्यवस्थापन भएको	प्रोफाइल अपडेट गर्नुपर्ने, वेरोजगारी पहिचान गनुपर्ने, वार्षिक रूपमा थप कर्मचारी व्यवस्थापन गर्नुपर्ने	वेरोजगारीलाई रोजगारको सृजना हने, गरिवको पहिचान गरि कार्यक्रम र गरिव न्यूनीकरण गर्न सहज, विविध सिप विकास तालिम र आवश्यकता अनुसार संचालन	लक्षित वर्ग पहिचान गर्न कठिनाई, भौगोलिक विकटताका कारण सफ्टवेयर कार्यक्रम थप व्यवस्थापन गर्न नसकिने

मानव संसबधन तथा क्षमता विकास

सबल पक्ष	सुधार गर्नु पर्ने पक्ष	अवसर	चुनौती
----------	------------------------	------	--------

निति तथा कार्यक्रम बजेट विनियोजित भएको	कार्यविधि स्वीकृत बनाई कार्यान्वयनमा ल्याउनु पर्ने	लैङ्गिक विभेदको अन्त्य गरि क्षमता अभिवृद्धि गर्ने	स्पष्ट नीतिको अभाव र बजेटको अभाव
लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण	महिलाको सक्रिय सहभागिता र दक्षता अभिवृद्धि	नेतृत्वमा समान पहुँच	क्षमता अभिवृद्धि चुनौति
दक्ष जनशक्ति मानविय स्रोत भएको	अभिमुखिकरण तथा सामुहिक छलफल गरि फोकल पर्सन तोक्नु पर्ने	स्पष्ट नीति तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन मा सहज	स्पष्ट नीति र विषय विज्ञको अभाव
विपद व्यवस्थापन कोष सक्रिय रूपमा संचालित	वञ्चितकरणमा परेका समुदायको सक्रिय सहभागिता हुनुपर्ने	लक्षित समुदायले लाभ लिने	सक्रिय सहभागिता बजेटको अभाव

सेवा प्रवाह

सबल पक्ष	सुधार गर्नु पर्ने	अवसर	चुनौती
संरचनाहरू मैत्रीपूर्ण	स्तनपान कक्ष स्थापना	सेवा प्रवाहमा सबैको पहुँच	बजेट सिमितता
लक्षित समुहलाई मुल प्रवाहमा सहभागी गर्ने	सुपथ मूल्य पसल संचालन	सबैको सहभागिता जानकारी पाए	
भर्ना कार्यक्रम प्रभावकारी	वञ्चितकरणमा परेका व्यक्तिका लागि नितिगत	सबैको पहुँचको सुनिश्चितता	टिकाउन समस्या
खोप कार्यक्रम स्वास्थ्यका कार्यक्रम प्रभावकारी	ग्रामीण महिला प्राविधिक उत्पादन लगानी	स्वास्थ्यमा सुधार स्वास्थ्य भए	
स्वरोजगार मूलक तालिम संचालन	सबैलाई समेट्नु पर्ने	सिप विकास	सबैले रोजगारी पाउन नसक्नु

सुशासन तथा उत्तरदायीत्व

सबल पक्ष	सुधार गर्नु पर्ने पक्ष	अवसर	चुनौती
वर्षिक नीति तथा कार्यक्रम	चौमासिक, अर्धवार्षिक, वार्षिक समिक्षा गरिनु पर्ने	जन परिचालन र आर्थिक उन्नती	समय सिमा भित्र कार्यान्वयन नहुने
जनप्रतिनिधि र कर्मचारीका आचार संहिता	आत्मसाथ सबैले गर्नु पर्ने	कानुन बनेका छन	पूर्ण कार्यान्वयनमा समस्या

सूचना प्रवाह	स्थानीय भाषको पहिचान गरी संचार माध्यम बाट प्रसारण गरिनु पर्ने	सूचना प्रविधिमा सहज पहुँच छ	भौगोलिक विकटता
अनुगमन समिति	सबै ठाउँमा स्तलगत अनुगमन	दिगोपना गुणस्तर	भौगोलिक यातायातको कमी
स्थानीय आयोग समन्वय समिति महिला समूह जेष्ठ नागरिक केन्द्र	नियमित बैठक नहुनु	सबै वर्ग लाई समेटन सकिने	लक्षित वर्ग पहिचान पर्याप्त बजेट अभाव

१० लैगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण कार्ययोजना

मुल शिर्षक	प्राप्तांक	अवस्था सुधारको लागी आवश्यक क्रियाकलाप	क्रियाकलाप संचालन गर्ने जिम्मेवारी			समयावधि	थप दायित्व
नीति कानुन तथा योजना (२०)	५	<ul style="list-style-type: none"> नगरपालिकाको लैससास नीति बनाउने । कानुन निर्माणलाई अपेक्षित समावेशीकरण बनाउने । 	पहल कर्ता	निर्णय कर्ता	कार्यान्वयन कर्ता	आ.व ०७९/०८० को बजेटमा समावेश गर्ने	नपर्ने
नीति कानुनमा समावेशीता सहभागीता (८)	२	<ul style="list-style-type: none"> योजना तर्जुमामा अत्याधिक मात्रामा लक्षित वर्गलाई सहभागी गराउने । 	लैससास शाखा	कार्य पालिका	योजनार प्रशासन शाखा		
योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन (८)	४	<ul style="list-style-type: none"> तोकिएको बजेट सम्बन्धित शिर्षकमा समयमानै खर्च गर्ने व्यवस्था गर्ने । 					
बजेट तर्जुमा तथा कार्यान्वयन (४)	२	<ul style="list-style-type: none"> लैससासमा बिनियोजित रकमको रकमान्तर नगर्ने । 					
संस्थागत व्यवस्था (२०)	७.५	<ul style="list-style-type: none"> खण्डीकृत तथ्याङ्क विष्लेषण र आवश्यकताको आधारमा योजना निर्माण गर्ने 	लैससास शाखा	कार्यपालिका	नगर पालिका	आ.व ०७९/०८० को बजेटमा समावेश गर्ने	पर्ने
कर्मचारी पदाधिकारी प्रतिनिधित्व (४)	१						
कार्यप्रणालीमा समावेशीता (४)	१						
समिति उपसमिति र कार्यदलमा प्रतिनिधित्व (४)	२	<ul style="list-style-type: none"> आवधिक तथा क्षेत्रगत योजना र लैससास नीति अनुरूप वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम तयार गर्ने । 					

वित्त व्यवस्थापन प्रणालीमा समावेशिता (४)	१	● बजेट निर्माण गर्दा लैगिंग उत्तरदायि बजेट बनाउने र लक्षित वर्गलाई सम्बोधन गर्ने बजेट बनाउने ।					
तथ्यांक संकलन तथा व्यवस्थापन (४)	२.५						
मानव शंसाधन तथा क्षमता विकास (२०)	१०	● लैससास सम्बन्धि क्षमता विकास कार्ययोजना तयार गरि छुट्टै शिर्षकमा बजेट विनियोजन गरि कार्यान्वयन गर्ने ।	लैससा स शाखा	कार्यपालिका	प्रशासन योजना शिक्षा स्वास्थ्य शाखा	आ.व ०७९/०८० को बजेटमा समाबेश गर्ने	पर्ने
मानव संशासन तथा क्षमता विकास (८)	३.५	● लैङ्गिक तथा सामाजिकरूपमा वहिस्करणमा परेका व्यक्ति र समुहहरूको विकासको लागि छुट्टै कोष तथा बजेटको व्यवस्था गर्ने (जस्तै बाल विकास कोष, अपाङ्गता विकास कोष, छात्रवृति कोष, दलित उत्थान विकास कोष आदि) । उनीहरूको सक्रियतामा आवश्यकता अनुसार कार्यक्रम तर्जुमा गर्ने ।					
अनौपचारिक मुल्य मान्यता र कु संस्कार बिरुद्ध जनचेतना (४)	२	● बाल हेल्पलाइन १०९८, बालबालिका हराएमा वा भेटिएमा १०४, महिला तथा बालबालिकामाथि हुने हिंसाको वारेमा उजुरी गर्न सकिने राष्ट्रिय महिला आयोगको टोल फ्रि नं. ११४५, घरेलु हिंसा जस्ता विषयमा जानकारीहरु समुदाय स्तरसम्म प्रभावकारी ढंगबाट सूचना प्रवाह गर्न स्थानीय संयन्त्र प्रयोग गरी लाभग्राहीहरूलाई सूचना प्रवाह गर्ने ।					
कानुनी साक्षरता (४)	३	● नगरपालिकामा स्थानीय सरकारको संस्थागत स्व- मूल्याङ्कन गरी तयार गरिएको कार्ययोजना तथा क्षमता विकास कार्ययोजना बनाई वार्षिक कार्यक्रममा समावेश गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने ।					
बिपद व्यवस्थापनमा समावेशीता (४)	१.५						

		<ul style="list-style-type: none"> ● हाल गरि आएका कार्यलाई व्यवस्थित गर्दै निरन्तरता दिने । 					
सेवा प्रवाह (२०)	१४.५	<ul style="list-style-type: none"> ● लैङ्गिक तथा सामाजिकरूपमा वहिस्करण र जोखिममा परेका व्यक्ति र समुदायको नक्सांकन तथा वार्षिकरूपमा अद्यावधिक गर्ने । 	लैससा स शाखा	कार्यपालिका	नगरपार्श लका शिक्षा स्वास्थ्य शाखा	आ.व ०७९/०८० को बजेटमा समाबेश गर्ने	पर्ने
पुर्वाधार विकास (४)	३						
प्रजनन स्वास्थ्य (४)	३						
शिक्षा कार्यक्रम(४)	४						
खानेपानी तथा सरसफाई (४)	३						
स्वरोजगार तथा आय आर्जन र बजार व्यवस्थापन (४)	१.५	<ul style="list-style-type: none"> ● वालबालिका, जेष्ठ नागरिक, महिला र अपांगमैत्री भौतिक संरचना (सार्वजनिक स्थल) निर्माण गर्नको लागि गा.पा ले नितिगत व्यवस्था गर्ने तथा सेवाग्राहीहरु प्रतिक्षारत रहाँदा बस्ने ठाऊँको उचित व्यवस्थापन जस्तै पिउने पानी, महिलारपुरुष शैचालय, प्रतिक्षालय को व्यवस्था गर्ने । ● वालीका तथा बच्चीतिकरणमा परेका समुदायलाई शैक्षिक सहयोगको नीति लिने । ● स्वरोजगार कार्यक्रमलाई बजेट थप गर्दै थप प्रभावकारी बनाउने । 					
सुशासन तथा उत्तरदायीत्व (२०)	१२	<ul style="list-style-type: none"> ● स्थानीय तहले सार्वजनिक सुनुवाई, सार्वजनिक परिक्षण, सामाजिक परिक्षण, लैससास परिक्षण, गुनासो सुनुवाई, सामुदायिक सुचना पाटी, नागरिक बडापत्र जस्ता सामाजिक जवाफदेहिताका औजारहरुको कार्यान्वयनको लागि कार्यबिधि बनाई कार्यान्वयन गर्ने । 	सुचना शाखा	कार्यपालिका	नगरपार्श लका	आ.व ०७९/०८० को बजेटमा समाबेश गर्ने	पर्ने
सुशासन (४)	३						
उत्तरदायित्व र जवाफदेहीता (४)	२.५						
सुचना तथा संचार (४)	२.५						
अनुगमन तथा मुल्याङ्कन(४)	२						
समन्वय र सम्बन्ध विस्तार(४)	२	<ul style="list-style-type: none"> ● वार्षिक रूपमा सार्वजनिक सुनुवाई, सार्वजनिक लेखा परिक्षण र लैससास परिक्षण गर्ने । 					

		● प्रत्येक वडाले website मार्फत वडा स्तरिय सुचनालाई व्यवस्थित गर्ने ।						
- प्रत्येक वडाले website मार्फत वडा स्तरिय सुचनालाई व्यवस्थित गर्ने ।

११. निःकर्ष

लैससास परिक्षणका लागि तयार गरिएको कार्यविधीका आधारमा नगरपालिकाको कार्यदलको सहजीकरण र सहयोगमा यो लैससास परिक्षण सम्पन्न भएको हो । लैससास परिक्षणबाट प्राप्त अंक मापनका आधारमा कार्ययोजनाको समेत तयारी भएको छ । लैससास परिक्षणका क्रममा लैससास सम्बन्धी अवधारणागत बुझाइको समेत विकास भएको छ । सहभागितात्मक विधी र प्रकृयाका आधारका गरिएको यस परिक्षणले सबै सरोकारवालाहरूको सिफारिस तथा कार्ययोजनाको कार्यान्वयनमा समन्वय तथा सहकार्यको विकास हुनेछ । परिक्षण पश्चात लैससास विकासको लागि नगरपालिका उपप्रमुख ज्यूले नयाँ संरचना भएको हुंदा धेरै गर्न बांकि रहेको र विस्तारै यस क्षेत्रमा कार्य गर्दै जाने प्रतिबद्धता व्यक्त गर्नु भएको छ । यसको साथै नगर पालिकामा पहिलो पटक लैससास परिक्षण भएको हुदा यसको महत्व तथा अवधारणाको वारेमा नगरपालिकाले गहन तह बाट बुझे अवसर प्राप्त गरेको छ । लैससासमा नगर पालिकाको अवस्था स्वलेखाजोखा अंकभार र सूचकहरु माफर्त महसुसिकरण गर्न मद्दत पुगेको छ । लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशिकरणमा वार्षिक कार्ययोजना बनाई आगामी वर्षको वार्षिक निति तथा कार्यक्रममा समावेश गर्ने गरि तयार पारिएको छ ।

१२. सुभाव

भेरीगंगा नगरपालिकाको लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण परिक्षणमा आएको अंकभार, सबल र सुधार गनुपर्ने पक्षहरु लाई विस्तृत रूपमा अध्ययन गर्दा लैससास पूर्ण रूपमा कार्यान्वयनमा ल्याउनको लागी देहाय बमोजिमका सुभाबहरु रहेका छन् :

क. नेपालको संविधानको धारा १८ र धारा ३८ तथा स्थानिय सरकार संचालन ऐन, २०७४ ले अङ्गिकार गरेका उदेश्य प्राप्तिका लागि नीति, कानून र योजना तयार गर्दाको समयमा नै लक्षित वर्गको सहभागिता बढाउनु पर्ने ।
ख. संविधानमा समावेश भए बमोजिम लक्षिक वर्गले अपेक्षा गरे बमोजिमको कार्ययोजना र बजेटको तर्जुमा गर्नुपर्ने ।

ग. लैंगिक तथा सामाजिक अवस्थाहरूको तथ्यांक संकलन, व्यवस्थापन, अभिलेखिकरण तथा अद्यावधिकरणलाई संस्थागत गर्नुपर्ने ।

घ. सामाजिक कुसंस्कार र कुरिती विरुद्ध जनचेतना कार्यक्रम संचालन गर्नुपर्ने ।

ड. विपद व्यवस्थापनमा समान सहभागिता गराउनुपर्ने ।

च. नगरपालिकाले स्वरोजगार तथा आय आर्जन र कृषि उत्पादनको बजार व्यवस्थापनको कार्यमा जोड दिनुपर्ने ।

छ. वर्षको एक पटक सामजिक परिक्षण गर्नुपर्ने ।

ज. जनप्रतिनिधिहरु जनताप्रति अभ्य बढि उत्तरदायि बनाउन सूचना प्रणालिलाई चुस्त दुरुस्त बनाउनु पर्ने ।

झ. लैससास विकासको लागि प्रत्येक वर्ष सभाबाट बजेट विनियोजित गरी योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन गर्न आवश्यक छ ।

ञ. आगामी वर्षको “लैससास” परिक्षण गर्दा यस वर्ष बनाइएको कार्ययोजनाको समिक्षा गरि कारणबस सम्पन्न गर्न नसकिएको कार्यक्रमहरुलाई अर्को वर्ष निरन्तरता दिनुपर्ने ।

ट. “लैससास” परिक्षण बाट आएका नतिजा र यसको महत्वको बारेमा कर्मचारी तथा जनप्रतिनिधिहरुलाई लैससास सम्बन्धी अभिमुखिकरण गर्नुपर्ने ।

ठ. लैससास परिक्षण कार्ययोजना कार्यान्वयनयको नियमित अनुगमन गर्ने र अनुगमनका लागि व्यक्ति र सम्बन्धित शाखा वा समितिलाई जिम्मेवारी तोक्ने ।

१३ अनुसुचिहरू

१३. क लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण परिक्षणका सूचकहरू र प्राप्ताँक :

स्थानीय तह लैंडगिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण परिक्षण कार्यविधि, २०७७

पाँचवटा मूल्य विषय र सो अनुसार सहायक विषयका सूचकहरुको जम्मा अंकभार १०० को विस्तृत विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ। लैससास परीक्षण कार्यविधि २०७७ लाई राम्रोसँग अध्ययन गरेर मात्र अंकन गर्नुपर्ने छ। परीक्षण कार्यशालामा पाँचवटा विषयका लागि पाँचवटा समूह निर्माण गरी परीक्षण गर्नुपर्ने छ।

स्थानीय सरकारले आफ्ना नीति, कानून, योजना जारी गर्नु भन्दा अगाडि लैससासको दृष्टिले उपयुक्त भए नभएको बारे लेखाजोखा गर्ने गरे। – नगरेको

स्थानीय सरकारको नीति र योजनामा लैंडिक समानता तथा सामाजिक समावेशी विकास (स्थानीय कानुन, नीति, आवधिक र बार्षिक योजनामा भएका नीतिहरू) सम्बन्धी कुराहरू समावेश भए। – नभएको

नोट : मुल्याङ्कन गर्दा राम्रो अवस्थालाई १ अंक, मध्यम अवस्थालाई ०.५ अंक र अति कमजोर अवस्थालाई ० अंक दिएको तालिकामा प्रत्येक सूचकमा १, ०.५ र ० अंक पाउने अवस्था र सो को प्रमाणीकरणको आधार राखिएको छ। यी सूचकमा गरिने मूल्याङ्कन सामुहिक मूल्याङ्कन हो। समूहमा पहिला सूचकमा छलफल गरी सोको अवस्थाबारे सहमतिमा अंक प्रदान गर्नु पर्नेछ।

१. नीति कानुन तथा योजना : अङ्कभार (२०)

१.१ नीति र कानूनमा समावेशिता सहभागिता अङ्कभार (८)

सुचक नं	सुचकहरू	सूचकको अङ्क	प्राप्ताङ्क	प्रमाणिकरणको आधार
१	स्थानीय तहको नीति तथा कानूनको मस्यौदा तयार गर्ने कार्यादेशमा लैससासको दृष्टिले सम्पादन गर्ने गरी कार्यटोली निर्माण, पूर्व दस्तावेजको समीक्षा गर्दा लैससास दृष्टिकोणले	० -१	०.५	बिधान समिति

	भएको, मस्यौदाको विषयवस्तु र शब्द चयन समावेशी र सहभागितामूलक हुने गरे नगरेको ।			
२	स्थानीय सरकारले आफ्ना नीति, कानून, योजना जारी गर्नु भन्दा अगाडि लैससासको दृष्टिले उपयुक्त भए नभएको बारे लेखाजोखा गर्ने गरे - नगरेको	० -१	०.५	बिधान समिति
३	स्थानीय सरकारको नीति र योजनामा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशी विकास (स्थानीय कानून, नीति, आवधिक र बार्षिक योजनामा भएका नीतिहरू) सम्बन्धी कुराहरू समावेश भए - नभएको	० -१	०	
४	स्थानीय सरकारको महिला र पुरुषको समविकास तथा सामाजिक समावेशीकरण र लैङ्गिक परीक्षण तथा सामाजिक विभेद अन्त्य गर्ने सम्बन्धी अलगै नीतिहरू छन् - छैन ? (स्थानीय ऐन, कानून, कार्यविधि, निर्देशिकामा खास व्यवस्था गरिएको वा नगरिएको ?	० -१	०	
५	स्थानीय तहले कार्यान्वयनमा ल्याएका ऐन, नियम, तथा कार्यविधिमा महिला तथा बच्चितिमा परेको समुदाय अर्थात लक्षित वर्गमा हुने सबै प्रकारका विभेदजन्य कार्यहरू रोक्न पर्याप्त प्रावधान व्यवस्था गरिएको छ - छैन ?	० -१	०	
६	संघीय कानूनले व्यवस्था गरे बमोजिम स्थानीयस्तरमा महिला तथा बच्चितीमा परेको समुदाय माथि हुने हिँसा र विभेद उपर सुनुवाई हुने प्रवन्ध मिलाए - नमिलाएको	० -१	०.५	न्यायिक समिति
७	महिला र पुरुषमा श्रमको ज्यालामा विभेद रोक्ने प्रावधान रहे - नरहेको	० -१	०	
८	स्थानीय तहको नीतिमा रैथाने र आप्रवासी कामदार तथा श्रमजीवी उपर हुने विभेद रोक्ने प्रावधान रहे - नरहेको	० -१	०.५	
जम्मा		० -१	२	
१.२. योजना तजूमा तथा कार्यान्वयन -अद्व्युक्तभार (८)				

९	आवधिक योजना र वार्षिक योजना तथा कार्यक्रममा लैङ्गिक तथा समावेशी विकासको लागि नीति, रणनीति, कार्यक्रम र मापनयोग्य उपलब्धी लक्ष्य समावेश गरिएको छ - छैन ?	० -१	०.५	नीति तथा कार्यक्रम
१०	गाउँपालिका/नगरपालिकाको स्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण समितिले बजेट सीमा निर्धारण गर्दा महिला, बालबालिका, तथा बञ्चितीकरणमा परेको समूहको अवस्था विश्लेषणको आधारमा सो समूहको लागि वा प्रत्यक्ष्य फाइदा पुग्ने गरी कूल पूँजीगत बजेटको निश्चित प्रतिशत छुट्याउने गरे - नगरेको	० -१	०	
११	स्थानीय सरकारको योजना सूची लक्षित समूहहरूको सक्रीय सहभागितामा तयार हुने र उनीहरूले छनौट गरेका योजना प्राथमिकीकरणमा पर्ने गरे - नगरेको (योजना तर्जुमा गर्दा गाउँ, वस्तीस्तरबाट आएका योजना कार्यक्रमहरूलाई समेटे नसमेटेको परीक्षण)	० -१	१	वर्डको भेला तथा समितिको निर्णय
१२	योजना तर्जुमा गर्दा महिला तथा बञ्चितीकरणमा परेका समूहहरूको व्यावहारिक र रणनीतिक आवश्यकता पहिचान र परिपूर्ति गर्ने विषयमा छलफल भए - नभएको ?	० -१	०.५	नगरसभामा छलफल हुने गरेको
१३	योजना तर्जुमा गर्दा महिला र पुरुष एवं लक्षित समुहहरू को छुट्टा छुट्टै अवस्था विश्लेषणको आधारमा आवश्यकता पहिचान गरी सो अनुसारको कार्यक्रम तय गर्ने गरिए - नगरिएको (तयारी प्रतिवेदन)	० -१	०	
१४	स्थानीय सरकारले दीगो विकासका लक्ष्यहरू विशेष गरेर लक्ष्य ५ लैङ्गिक समानता प्राप्त गर्ने विषयलाई स्थानीयकरण गरी सो अनुसारको बजेट विनियोजन हुने गरे - नगरेको	० -१	०.५	
१५	स्थानीय तहका योजना महिला, बालबालिका तथा पिछडिएको वर्ग, क्षेत्र र समुदायलाई प्रत्यक्ष लाभ पुग्नेगरी बने - नबनेको	० -१	०.५	

१६	स्थानीय सरकारका उपभोक्ता समितिहरूमा लक्षित समुहका प्रतिनिधि सहित कमितमा ४०% महिलाहरूको सहभागिता भए - नभएको र मुख्य कार्यकारी पदमध्ये कुनै एकमा जिम्मेवारी दिए - नदिएको	० -१	१	
जम्मा			४	
१.३. बजेट तर्जुमा तथा कार्यान्वयन (अङ्कभार (४)				
१७	बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्नु भन्दा अधि समुदायका महिला, बालबालिका अपाङ्ग जनजाति, मध्येशी, मुश्लिम, पिछडावर्ग र दलित लगायतका सबै जातजाति र विपन्न वर्गका समूहहरूसँग बसेर समस्या केलाउने (विश्लेषण गर्ने) गरिए -नगरिएको ?	० -१	०.५	
१८	स्थानीय सरकारका क्षमता विकास योजनामा लैंड्रिक उत्तरदायी तथा सामाजिक समावेशी बजेट निर्माण एवं परीक्षण नियमितरूपमा गर्न बजेटको व्यवस्था गरिए - नगरिएको ?	० -१	०.५	
१९	परीक्षण पश्चात लैंड्रिक तथा समावेशी विषयमा सुधार गर्न क्षमता विकास कार्ययोजना कार्यान्वयनका लागि पर्याप्त बजेट तथा कार्यक्रम बार्षिक योजनामा समावेश गरिए - नगरिएको ?	० -१	०.५	
२०	स्थानीय सरकारको बजेट तथा कार्यक्रममा लक्षित समूहहरूको लागि निश्चित प्रतिशत बजेट विनियोजन गरी उनीहरूको हितका कार्यक्रममा समयैमा खर्च गरिए - नगरिएको ? (बजेट तथा कार्यक्रमबीच भिडान)	० -१	०.५	
जम्मा			२	
सुचक १ को कुल जम्मा			५	
२. संस्थागत व्यवस्था : अङ्कभार (२०)				
२.१. कर्मचारी पदाधिकारी प्रतिनिधित्व – अङ्कभार (४)				

२१	स्थानीय सरकारको निर्णायक तहमा (कर्मचारी/पदाधिकारी) महिलाहरूको समानरूपमा (५०/५० प्रतिशत) प्रतिनिधित्व रहेको छ -छैन ?	० -१	०	
२२	स्थानीय सरकारका कर्मचारीहरूको पदपूर्तिको निर्णय गर्दा सबै जातजाति, वर्ग, लिङ्ग र समुदायका बीच समावेशीकरण हुने गरी कर्मचारीहरूको समावेशी समानुपातिक प्रतिनिधित्व हुनसक्ने रणनीति लिइएको छ - छैन ?	० -१	१	कर्मचारी पदपूर्ती कार्यबिधि छ ।
२३	स्थानीय सरकारले महिला तथा विशेष समुदायलाई विशेष सेवा प्रदान गर्दा सम्बन्धित समुदायको भाषा, संस्कृति र रहन सहन बुझेको कर्मचारी वा जनप्रतिनिधि समेत समावेश गरेको कार्यटोली वा शाखा मार्फत दिने गरेको -नगरेको ?	० -१	०	
२४	जनप्रतिनिधिहरू तथा कर्मचारीहरूलाई कुनै क्षमता अभिवृद्धिको अवसर प्रदान गर्दा सबैलाई समान अवसर हुने गरी र महिला तथा वञ्चितकरणमा परेको समुदायलाई अग्रभाग प्राप्त हुनेगरी सकारात्मक विभेदको नीति लिएको - नलिएको	० -१	०	
जम्मा			१	
२.२. कार्यप्रणालीमा समावेशिता – अड्कभार (४)				
२५	महिला र पुरुषबीचको असमानता हटाउन तथा सामाजिक समावेशीकरण बढाउनको लागि स्थानीय तहको निश्चित कार्यनीति छ - छैन ?	० -१	०	
२६	स्थानीय सरकारमा लैङ्गिक विकास हेर्ने इकाईको व्यवस्था छ छैन ? (लैङ्गिक विकास डेस्क वा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण कार्यान्वयन समिति वा यस्तै कुनै संरचनाको व्यवस्था कार्यशर्त र जिम्मेवारी किटान सहित गरिए नगरिएको)	० -१	०.५	
२७	स्थानीय सरकारबाट कार्यालयमा हुन सक्ने कुनै पनि प्रकारको दुर्व्यवहार, भेदभाव महिला हिंसा नियन्त्रणको लागि आचार संहिता बनाएर लागु गरिएको छ - छैन ?	० -१	०	
२८	योजना तर्जुमा समितिलाई सुभाव दिने दस्तावेज तयार गर्दा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण कार्यान्वयन समितिमा महिला, बालबालिका तथा अन्य सबै	० -१	०.५	

	लक्षित समुदायको सक्रिय सहभागिता भए नभएको र यस समितिले वडा तहमा योजाना सम्बन्धी छलफल समावेशी भए नभएको अनुगमन गरे - नगरेको			
जम्मा			१	
२.३. समिति उपसमिति र कार्यदलमा प्रतिनिधित्व – अङ्कभार (४)				
२९	स्थानीय सरकारले गठन गर्ने समिति, उपसमिति र कार्यदलहरूमा महिला तथा वञ्चितिकरणमा परेको समुदायबाट महिला र पुरुषको समावेशी प्रतिनिधित्व हुने व्यवस्था रहे - नरहेको ?	० -१	१	
३०	स्थानीय सरकारले गठन गर्ने समिति, उपसमिति र कार्यदलहरूमा महिला तथा वञ्चितिकरणमा परेको समुदायका प्रतिनिधिहरूले छलफल तथा निर्णय निर्माणमा स्वस्थ ढंगले भागलिन पाए - नपाएको ?	० -१	१	
३१	स्थानीय तहमा सञ्चालित कार्यक्रमहरूको अनुगमन र समीक्षा सम्बन्धी कार्यमा स्थानीय सरकारले गठन गर्ने समिति, उपसमिति र कार्यदलहरूले महिला तथा वञ्चितिकरणमा परेको समुदायको हितहुने गरी विश्लेषण सहित नीतिगत र कार्यगत सुझाव दिने गरे - नगरेको ?	० -१	०	
३२	स्थानीय सरकारले गठन गर्ने समिति, उपसमिति र कार्यदलहरूले महिला तथा वञ्चितिकरणमा परेको समुदायको हितहुने गरी दिइएका नीतिगत र कार्यगत सुझावहरूको कार्यान्वयन हुने गरे - नगरेको ?	० -१	०	
जम्मा			२	
२.४. वित्त व्यवस्थापन प्रणालीमा समावेशिता – अङ्कभार (४)				

३३	स्थानीय तहमा महिला विकास, लैज़िक हिँसा बिरुद्ध, महिला सीप विकास, नेतृत्व विकास तथा क्षमता अभिवृद्धि जस्ता विषयमा स्रोत व्यवस्थापनका लागि लागि वार्षिक आर्थिक ऐनमा उल्लेखगरी छुट्टै कोष स्थापना गरिएको - नगरिएको ?	० -१	०.५	छलफलको सुरुवात भएको
३४	के आदिवासी जनजाति, दलित अन्य लक्षित समुहका महिलाहरूको विकास र सशक्तिकरणको लागि बजेटको व्यवस्था भएको छ ? उनीहरूको आवश्यकता अनुसार कार्यक्रम तर्जुमा गरिएको छ ?	० -१	०.५	
३५	के स्थानीय सरकारमा लैज़िक डेस्कको विकासको र आवश्यक मानवीय श्रोतहरु लागि बजेटको व्यवस्था भएको छ ? सो अनुसार कार्यक्रम पहिचान गरिएको छ ?	० -१	०	
३६	स्थानीय सरकारले समावेशी सूचना प्रणाली व्यवस्थापन गर्न बजेटको व्यवस्था गरे - नगरेको र कम्युटरकृत लेखा प्रणालीले समावेशी क्षेत्रमा भएको बजेट तथा खर्च सम्बन्धी सूचना दिने वा नदिने गरेको ।	० -१	०	
जम्मा			१	
२.५. तथ्यांक संकलन तथा व्यवस्थापन – अड्कभार (४)				
३७	के स्थानीय सरकारले आफ्नो क्षेत्रका समुदायस्तरका आधारभूत खण्डकृत सूचनातथ्यांक संकलन तथा अध्यावधिक गर्ने गरेको छ ? (लिङ्ग, उमेर, जात, र आर्थिक स्थिति आदि)(गाऊँ / नगर प्रोफाईल)	० -१	०.५	
३८	स्थानीय सरकारले आफ्नो क्षेत्रका समुदायस्तरका आधारभूत सूचनातथ्यांक संकलन गर्दा वेरोजगार तथा गरिबको पहिचान गरी छुट्टाछुट्टै नक्साङ्कन गर्ने गरे -नगरेको (गाऊँ/नगर प्रोफाईल)	० -१	०.५	

३९	के स्थानीय सरकारले आफ्नो पार्श्वचित्रमा आधारित खण्डीकृत तथ्यांक र सूचनालाई आधार मानि स्थानीय विकास योजना तर्जुमा गर्ने गरेको छ ?	० -१	०.५	
४०	स्थानीय सरकारले आफ्नो क्षेत्रका सामाजिक सुरक्षा पाउनेहरू र पञ्जिकरणको अभिलेख व्यवस्थापन तथा तथ्यांक अध्यावधिक गर्ने गरे - नगरेको ?	० -१	१	
जम्मा			२.५	
नं.२ को कूल जम्मा			७.५	
३. मानव शंसाधन तथा क्षमता विकास – अड्कभार (२०)				
३.१. मानव संशासन तथा क्षमता विकास – अड्कभार (८)				
४१	लैङ्गिक तथा समावेशी विकासको लागि क्षमता विकास कार्ययोजना तयार गरे नगरेको र छुट्टै शिर्षकमा बजेट विनियोजन भए । नभएको र यस्तो रकम खर्च गर्ने कार्यविधि स्वीकृत भइ कार्यान्वयनमा आए - नआएको ?	० -१	०.५	नीति तथा कार्यक्रम
४२	स्थानीय सरकारका पदाधिकारी/ कर्मचारीहरूले लैङ्गिक तथा समावेशी विकास, लैंगिक हिंशा सम्बन्धी तालिम लिएका छन वा छैनन र तालिम कार्यक्रममा लक्षित समूह तथा अन्य सबै महिला र पुरुषको समान सहभागिता र उपस्थिति सुनिश्चितता गरिएको थियो वा थिएन ?	० -१	०.५	मानव अधिकार बारे तालिम भएको
४३	तालिमका विषय वस्तुको प्रस्तुतीकरणमा लैङ्गिक सम्बेदनशील भाषाको प्रयोग र महिलाका आवश्यकता समेटिएको र तालिमको गुणस्तर, सेवा सुविधा सम्बन्धमा पृष्ठपोषण लिने गरिएको छ - छैन ?	० -१	०.५	

४४	महिला तथा लक्षित समुदायको पदाधिकारीहरूको क्षमता अभिवृद्धिका लागि निर्दिष्ट कार्यक्रमहरू (प्राविधिक तालिम, क्षमता विकास, नेतृत्व विकासको तालिम, भ्रमण) छन् - छैनन ? सो अनुसारको बजेट विनियोजन गरिएको छ - छैन ?	० -१	०.५	महिला विकास शाखा
४५	के स्थानीय सरकारमा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशी सम्बन्धी तालिम दिन तथा कार्यक्रमलाई कार्यान्वयन गर्न सक्ने यथेष्ट मानवीय श्रोत छन् ? (विषयगत तालिम प्राप्त जनशक्ति संख्या)	० -१	०	
४६	के स्थानीय सरकारमा मानव संसाधन विकास केन्द्र वा शाखा वा इकाइको व्यवस्था छ ?	० -१	०	
४७	महिला र वन्निचिकरणमा परेको समुदाय लक्षित लोक सेवा आयोग पूर्व तयारी कक्षा सञ्चालन कार्यक्रम रहे नरहेको र कार्यान्वयन भए नभएको । (संचालित तालिम कार्यक्रम संख्या र उपस्थिति)	० -१	१	
४८	महिला विकासका लागि भएका बेझिङ घोषणा पत्रका वाहवटा प्रतिवद्ताहरूका वारेमा स्थानीय सरकारका पदाधिकारीहरू वा कर्मचारीहरूलाई जानकारी छ ? सोको लागि अभिमुखीकरण गरिएकोछ ? (कार्यक्रम संख्या र उपस्थिति)	० -१	०.५	
जम्मा			३.५	
३.२. अनौपचारिक मूल्य मान्यता र कु संस्कार विरुद्ध जनचेतना – अझ्कभार (४)				
४९	महिला विरुद्ध सबै खाले हिंसा निर्मूल गर्ने कार्यक्रमहरू र सो अनुसारको बजेट विनियोजन गरी कार्यक्रम समयमा सम्पन्न गरेको छ (कार्यक्रम संख्या र उपस्थिति)	० -१	१	
५०	लैङ्गिक हिँसारहित गाऊ / नगरपालिका घोषणा गरेको छ (घोषणा गरेको मिति) र महिला हिंसा विरुद्ध सून्य सहिष्णुता अपनाएको छ (घटेका घटना संख्या र लिइएका निर्णय)	० -१	०	
५१	स्थानीय सरकारले महिला विरुद्ध सबै खाले हिंसा निर्मूल गर्ने कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने गरेको छ ? (कार्यक्रम संख्या र उपस्थिति तथा निर्णय पुस्तिका)	० -१	०.५	

५२	के स्थानीय सरकारले समाजमा रहेका विभिन्न कुसंस्कार जस्तै (जातिगत छुवाछुत, छाउपडी, बाल विवाह, बहु विवाह, दाइजो, आदि जस्ता सामाजिक कुरीति हटाउन कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने गरेको छ (कार्यक्रम संख्या र उपस्थिति)	० -१	०.५	
जम्मा			२	
३.३. कानूनी साक्षरता – अङ्कभार (४)				
५३	स्थानीय तहका महिला तथा समावेशी समूहबाट निर्वाचित भएका समेत जनप्रतिनिधिहरू र पालिकामा कार्यरत कर्मचारीलाई नेपालको संविधान, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, अन्तर सरकार वित्त व्यवस्थापन ऐन, कर्मचारी समायोजन ऐन, मुलुकी संहिताहरू, विषयगत कानूनहरू, पालिकाले जारी गरेका कानूनहरू र अन्य प्रचलित महत्वपूर्ण कानूनहरूको बारेमा अभिमुखीकरण गर्ने गरे - नगरेको ?	० -१	०.५	
५४	स्थानीय तहका कार्यपालिका सदस्यहरू, सभाका सदस्यहरू र पालिकाका प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत लगायत सबै शाखा प्रमुखहरूलाई कानूनको मस्यौदा तर्जुमा सम्बन्धी प्रक्रिया र समाधान गर्नु पर्ने मूल समस्या तथा सवाल लगायत मुख्य विषयवस्तुका सम्बन्धमा समय समयमा अभिमुखीकरण गर्ने गरे - नगरेको ?	० -१	१	
५५	के महिलाहरूको लागि कानूनी शिक्षा सम्बन्धी कार्यक्रमहरू सञ्चालित भएका छन ? (जस्तै: कानूनी हक अधिकार, एकल महिला र मानव बेचविखन विरुद्ध कार्यक्रम, छाउपडी प्रथा विरुद्ध कार्यक्रम, यौनहिँसा विरुद्धका कार्यक्रम आदिबारे अनुशिक्षण)	० -१	१	
५६	महिलाहरूको लागि सञ्चालित कानूनी शिक्षा सम्बन्धी कार्यक्रमहरू सञ्चालनबाट के उनीहरू लाभान्वित भएका छन ? (जस्तै: कानूनी हक अधिकार, एकल महिला, चेलिबेटी बेचविखन विरुद्ध कार्यक्रम, छाउपडी प्रथा विरुद्ध कार्यक्रम, यौनहिँसा विरुद्धका कार्यक्रम आदिबारे अनुशिक्षण र यसको असर)	० -१	०.५	
जम्मा			३	
३.४. विपद व्यवस्थापनमा समावेशीता – अङ्कभार (४)				
५७	स्थानीय सरकारले विपद व्यवस्थापन सम्बन्धी मापदण्ड, रणनीति, कार्यनीति सहितको कार्यविधि स्वीकृत गर्दा महिला तथा वञ्चितकरणमा परेको समुदायसँग परामर्श गरे।	० -१	०	

	नगरेको र यस्ता दस्तावेजमा सिमान्तीकृत वर्ग र समुदायलाई लक्षित गरी विशेष राहत र महिला पुरुषलाई अलग अलग संरक्षणको प्रावधान रहे - नरहेको ?			
५८	स्थानीयस्तरको विपद सम्बन्धी तथ्याङ्क सङ्कलन, नक्साङ्कन तथा व्यवस्थापन गर्दा लाभान्वित समूहमा महिला तथा बञ्चितिकरणमा परेको समुदाय समेतको खण्डीकृत तथ्याङ्क राखी आपतकालीन कार्य सञ्चालन तथा राहत वितरण गर्ने गरे - नगरेको ?	० -१	०.५	
५९	समुदायमा आधारित विपद व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यगर्दा लाभान्वित समूहमा महिला तथा बञ्चितिकरणमा परेको समुदाय समेतको सहभागितामा उनीहरूलाई पहिलो प्राथमिकतामा राखी गर्ने गरे - नगरेको ?	० -१	०.५	
६०	विपद व्यवस्थापन कोषको स्थापना तथा सञ्चालन र स्रोत परिचालन गर्दा महिला तथा बञ्चितिकरणमा परेको समुदाय समेतको सहभागितामा निर्णय गर्ने गरे - नगरेको ?	० -१	०.५	
जम्मा			१.५	
३ नंको कुल जम्मा			१०	
४. सेवा प्रवाह - अझकभार (२०)				
४.१. पुर्वाधार विकास- अझकभार (४)				
६१	स्थानीय तहका भवन, भौतिक पूर्वाधार तथा अन्य संरचना निर्माणको लागि ड्राइड, डिजायन, लगत अनुमान तयार गर्दा संरचना निर्माण भएपछि महिला, बालबालिका, अपाङ्गता भएका व्यक्तिले निर्बाध प्रयोग गर्न सकिने गरी लैङ्गिक, बाल र अपाङ्ग मैत्री र संबेदनशील संरचनाको प्रावधान सहित हुने गरे - नगरेको	० -१	१	
६२	स्थानीय तहका भवन, भौतिक पूर्वाधार तथा संरचनाहरू, शिक्षा, स्वास्थ्य र अन्य सामाजिक पूर्वाधार सम्बन्धी भवन र अन्य संरचनाहरू निर्माण गर्दा महिला, अपाङ्गता भएका व्यक्ति तथा बालमैत्रीयुक्त दृष्टिकोणबाट समेत उपयुक्त हुने गरी निर्माण गरिएको छ - छैन ?	० -१	१	
६३	स्थानीय तहले १५०० वर्गफिटभन्दा बढी प्लीन्थ क्षेत्रफल भएका निजी तथा सार्वजनिक भवन तथा संरचना निर्माण सम्बन्धी नक्सा स्वीकृत गर्दा महिला, अपाङ्गता भएका व्यक्ति तथा बालमैत्रीयुक्त दृष्टिकोणबाट समेत उपयुक्त हुने गरी संरचना तयार गर्न निर्देशन दिने गरिएको छ - छैन ?	० -१	०.५	भवन निर्माण सहिता छ
६४	स्थानीय तहले महिला तथा बञ्चितिकरणमा परेको समुदायलाई लक्षित गरी परंपरागत तथा आधुनिक उर्जा (जन विद्युत, विभिन्न बैकल्पिक उर्जा स्रोतबाट प्राप्त हुने उर्जा,	० -१	०.५	

	सुधारिएको चुलो आदि) को प्रयोग गर्न सकारात्मक वातावरण र प्रोत्साहन गर्ने आयोजनाहरू रहे - न रहेको ?			
जम्मा			३	
४.२. प्रजनन स्वास्थ्य – अड्कभार (४)				
६५	गर्भवती महिलालाई जोखिमयुक्त, खतरायुक्त काममा नलगाउने गरी बार्षिक नीति र कार्यक्रममा प्रजनन स्वास्थ्य सम्बन्धी नीति र कार्यक्रम समावेश भए - न भएको ?	० -१	१	
६६	स्थानीय तहको कार्यालय, अस्पाताल वा स्वास्थ्य चौकी र सम्भव भएका सार्वजनिकस्थलहरूमा बच्चालाई स्तनपानका निमित्त अलगै कक्ष र समयको व्यवस्था र सो को व्यवस्थापन गरिएको छ - छैन ?	० -१	०	
६७	परिवार नियोजन, मातृ शिशु कल्याण, विस्तारित खोप, पोषण, जनसंख्या शिक्षा र जनस्वास्थ्य सम्बन्धी कार्यक्रम लगायत महिलाहरूको स्वास्थ्य सुधार सम्बन्धी विशेष कार्यक्रमहरू संचालन गरिएका छन ?	० -१	१	
६८	महिला, गरिब, निमुखा र वञ्चितिकरणमा परेका व्यक्तिहरूको स्वास्थ्य बिमा गर्न सहजीकरण र सहयोग गर्ने कार्यक्रम र बजेट भए - न भएको ?	० -१	१	
जम्मा			३	
४.३. शिक्षा कार्यक्रम – अड्कभार (४)				
६९	स्थानीय तहले आफ्नो पालिका भित्रका विद्यालय जाने उमेरका सबै बालबालिकालाई विद्यालयमा भर्ना गराउने प्रवन्ध मिलाए - न मिलाएको ?	० -१	१	शिक्षा नीति
७०	स्थानीय तहले आफ्नो पालिका भित्रका आर्थिक अवस्था कमजोर भएका परिवारका बालिका तथा वञ्चितिकरणमा परेका समूदायका सबै बालबालिकालाई दिवा खाजा, निशुल्क पाठ्यपुस्तक र शैक्षिक सामाग्री तथा पोसाक उपलब्ध गराउन छात्रबृत्तिको व्यवस्था गरी निश्पक्ष वितरण हुने प्रवन्ध मिलाए - न मिलाएको ?	० -१	१	
७१	अशिक्षित महिलाहरूको लागि शिक्षा सम्बन्धी विशेष कार्यक्रमहरू संचालित भए - न भएका ? (जस्तै: अभिभावक शिक्षा, प्रौढ तथा किशोरी कक्षाहरू, साथी शिक्षा, कार्यमूलक प्रौढ शिक्षा, बच्चा देखि बच्चा कक्षा, आदि) (कार्यक्रम संख्या र पटक तथा सहभागी संख्या)	० -१	१	

७२	विद्यालयमा छात्र र छात्राको लागि छुट्टा छुट्टै शौचालय, किशोरी छात्राको लागी प्याड र यौन शिक्षा तथा सहजीकरण कार्यक्रम संचालन हुने गरे - नगरेको ?	० -१	१	
जम्मा			४	
४.४. खानेपानी तथा सरसफाई – अड्कभार (४)				
७३	गाउँपालिका / नगरपालिकामा सफा पिउने पानी, सफासँग हात धुने व्यवस्था, महिला र पुरुषका लागि अलगै शौचालयको व्यवस्था, र स्यानीटाइजरको उपयोग गर्ने प्रवन्ध भए - नभएको	० -१	०.५	
७४	स्थानीय तहको आयोजना तथा स्थानीय महिलाहरूको सक्रीय सहभागितामा वडा वडामा खुला दिसामुख्त पालिका, घरघरमा शौचालय, डाँडा र गौँडामा पोखरी, टोल सफाई अभियान जस्ता कार्यक्रम सञ्चालन हुने गरे - नगरेको ?	० -१	१	
७५	कुहिने र नकुहिने घरायसी फोहोर छुट्ट्याउने व्यवस्था, फोहोर संकलन तथा विसर्जन, घरघरमा भान्छाको फोहोर र पानीबाट करेसा बाली तथा गमला र फुलबारी जस्ता कार्यक्रममा महिला र पुरुषको समान सहभागिता हुनुपर्ने जस्ता चेतना अभिवुद्धि कार्यक्रम सञ्चालन हुने गरे - नगरेको ?	० -१	०.५	
७६	महिलाहरू बढीमात्रामा संलग्न हुने कार्यमा सफापानीको सहज व्यवस्थाका लागि स्थानीय महिलाहरूको सक्रीय सहभागितामा आकासेपानी संकलन र भण्डारण, परंपरागत इनार र कुवाको पुनर्जीविकरण र रिचार्जिङ कार्यक्रम सञ्चालन हुने गरे - नगरेको	० -१	१	यो सुचक यहा सम्बन्धित छैन
जम्मा			३	
४.५. स्वरोजगार तथा आय आर्जन र बजार व्यवस्थापन – अड्कभार (४)				
७७	स्थानीय सरकारकोयोजना तर्जुमा गर्दा बेरोजगार तथा गरीबीको नक्साङ्गनको समेत आधार लिई महिला तथा बञ्चितिकरणमा परेको समुदायलाई प्रत्यक्ष लाभ हुने स्वरोजगारमूलक, आयमूलक र सीपमूलक कार्यक्रमहरू राख्ने र बार्षिक बजेटमा समावेश गरी कार्यान्वयन गरिएको छ - छैन ?	० -१	१	
७८	स्थानीय सरकारले स्वरोजगार तथा बैदेशिक रोजगारीमा जाने महिला तथा बञ्चितिकरणमा परेको समुदायको क्षमता विकासको लागि कार्यक्रमहरू तय गरी कार्यान्वयन गर्ने गरे । नगरेको (कार्यक्रम संख्या र उपस्थिति)	० -१	०	

७९	ग्रामीण महिला प्राविधिकहरू (पशु सेवा, कृषि, स्वास्थ्य र पूर्वाधार सम्बन्धी प्राविधिक) र सामाजिक परिचालक तयार गर्ने गरे । नगरेको ? (मनोनयन, नियुक्ति वा गठन र तालिम सम्बन्धी सुचकाँक)	० -१	०	
८०	गरिब तथा वञ्चितिकरणमा परेको समुदायको पहुँच र क्रयशक्ति अनुरूप सुपथमूल्य सहकारी पसलहरूको व्यवस्थापनमा पालिकाको कार्यक्रम कार्यान्वयन भए - नभएको ?	० -१	०.५	
जम्मा			१.५	
नं.४ को कूल जम्मा			१४.५	
५. सुशासन तथा उत्तरदायीत्व – अड्कभार (२०)				
५.१. सुशासन – अड्कभार (४)				
८१	स्थानीय तहले स्थानीय सेवा प्रवाह, विकास निर्माण र स्थानीय शासनका बिषयमा कार्यपालिका तथा सभाबाट नीति, कानून जारी गरी सोही कानून बमोजिम सम्बन्धित अधिकारी बाट निर्णय गरी कामकाज गर्ने गरेको वा तदर्थ निर्णय गरी कामकाज हुने गरेको ?	० -१	१	
८२	स्थानीय तहले विधिको शासन, व्यापक जनसहभागिता, भ्रष्टाचार विरुद्ध शून्य सहनशीलता, सेवा प्रवाहमा निःपक्षता र महिला तथा वञ्चितिकरणमा परेको समुदायलाई अग्राधिकार जस्ता नीति कार्यान्वयनमा ल्याए - नल्याएको ?	० -१	१	नीति तथा कार्यक्रम
८३	महिला विकासका लागि भएका बेइजिङ्ग घोषणा पत्रका वाहवटा प्रतिबद्धताहरूका क्षेत्रमा कार्यक्रम तय गरी कार्यान्वयन गर्ने गरेको छ ? (कार्यक्रम संख्या र उपस्थिति)	० -१	०	
८४	संयुक्त राष्ट्रसङ्घीय बाल अधिकार महासन्धी, १९८९ मा गरिएको प्रतिबद्धता कार्यान्वयन गर्ने कार्यक्रमहरूमा रकम विनियोजन गरी कार्यक्रमहरू सम्पूर्ण गरेको छ ?	० -१	१	
जम्मा			३	
५.२. उत्तरदायीत्व र जवाफदेहीता – अड्कभार (४)				
८५	स्थानीय सरकारले नियमित रूपमा कार्यक्रमको सार्वजनिक परीक्षण, सामाजिक परीक्षण, सार्वजनिक सुनुवाई, नियमित पत्रकार भेटघाट र सूचनाको सार्वजनिकीकरण गर्ने गरे - नगरेको	० -१	०.५	

८६	स्थानीय सरकारले गर्ने सार्वजनिक परीक्षण, सामाजिक परीक्षण, सार्वजनिक सुनुवाई, नियमित पत्रकार भेटघाट र सूचनाको सार्वजनिकीकरण कार्यक्रममा बन्धितिकरणमा परेका व्यक्ति तथा समुदायका सदस्यको उपस्थिति रहने गरे - नगरेको ?	० -१	०.५	
८७	स्थानीय सरकारले गर्ने सार्वजनिक परीक्षण, सामाजिक परीक्षण, सार्वजनिक सुनुवाई, नियमित पत्रकार भेटघाट र सूचनाको सार्वजनिकीकरण कार्यक्रममा बन्धितिकरणमा परेका व्यक्ति तथा समुदायको तर्फबाट स्थानीय सरकारले लिएको नीति तथा कार्यक्रम र सो को कार्यान्वयका विषयमा आवाज उठने गरे - नगरेको र यसरी उठेका प्रश्न उपर स्थानीय सरकारबाट सम्बोधन हुने गरे - नगरेको ?	० -१	०.५	
८८	स्थानीय सरकारका जनप्रतिनिधि र कर्मचारीको आचार संहिता स्वीकृत गरी कार्यान्वयनमा ल्याए - नल्याएको ?	० -१	१	आचार संहिता छ
जम्मा			२.५	
५.३. सूचना तथा संचार (अङ्कभार (४)				
९९	स्थानीय सरकारले नियमितरूपमा समग्र वार्षिक योजना तथा कार्यक्रमको सार्वजनिक गर्ने गरे । नगरेको र महिला, बालबालिका र आदिवासी जनजाति, मधेशी, मुशिलम, पिछडावर्ग, दलित, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू, जेष्ठनागरिकलाई लक्षित गरेर राखेको कार्यक्रम तथा बजेट सरोकारवालाले थाहा पाउनेगरी सार्वजनिक गरे - नगरेको ?	० -१	१	
१०	स्थानीय सरकारले स्थानीय सूचना स्थानीय भाषामा प्रवाह तथा प्रशारण गर्ने गरे - नगरेको ?	० -१	०	
११	के स्थानीय सरकारले स्थानीय रेडियो, एफ.एम. र छापा माध्यमद्वारा समावेशीकरण तथा लैंगिक समानता सम्बन्धी सूचना प्रवाह गरी जनतालाई सुसुचित गर्ने गरेको छ ?	० -१	१	
१२	के स्थानीय स्तरमा महिला, बालबालिका सबै जातजातिका विपन्न वर्ग (आदिवासी जनजाति, दलित मधेशी, मुशिलम, पिछडावर्ग) अपाङ्गता भएको व्यक्तिहरू, जेष्ठ नागरिक लगायत अन्य लक्षित समुहहरूको सूचना, शिक्षा तथा संचारसम्बन्धी कार्यक्रमको प्रवाहबाट यी वर्गहरूको जनचेतनामा वृद्धि भएको छ -आधार तथ्यांकसँग समेत तुलना गर्न सकिने)	० -१	०.५	
जम्मा			२.५	
५.४. अनुगमन तथा मुल्याङ्कन – अङ्कभार (४)				

९३	के कार्यक्रम तथा परियोजना कार्यान्वयनबाट सम्बन्धित समुदायले पूरा लाभ लिन सकेको छ ?	० -१	०.५	
९४	के स्थानीय सरकारले संचालन गरेका कार्यक्रमको अनुगमन, मूल्याङ्कन गर्दा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशी विकास सम्बन्धी कार्यक्रमको संचालनबाट सरोकारवालालाई पुगेको लाभ, असर र प्रभाव विश्लेषण गर्ने गरिन्दू ?	० -१	०.५	
९५	के स्थानीय सरकारको समीक्षा बैठकमा महिला, बालबालिका, सबै जातजातिका विपन्न वर्ग (आदिवासी जनजाति, दलित मधेशी, मुशिलम, पिछडावर्ग) अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू, जेष्ठनागरिक लगायतलाई लक्षित कार्यक्रम माथि छलफल गर्ने गरेका छ ?	० -१	०.५	
९६	के अनुगमन तथा मूल्याङ्कनबाट सिकेका पाठहरू कार्यक्रम वा योजना तयार गर्दा समावेश गर्ने गरिन्दू ?	० -१	०.५	
जम्मा			२	
५.५. समन्वय र सम्बन्ध बिस्तार – अद्दकभार (४)				
९७	स्थानीय तहले संघ र प्रदेश सरकारहरूले तय गरेका नीति, कानून तथा कार्यक्रमहरूको कार्यान्वयनमा सहकार्य, समन्वय र सहजीकरण गर्ने गरे - नगरेको ?	० -१	१	
९८	लैङ्गिक समानता तथा समावेशी विकासको लागि विभिन्न सरोकारवाला निकायहरूबीच सञ्जाल बनी कार्यगत छलफल तथा यस क्षेत्रको विकासको लागि नियमितरूपमा कार्य हुने गरे - नगरेको ?	० -१	०.५	
९९	लैङ्गिक समानता तथा समावेशी विकासको लागि विभिन्न सरोकारवाला निकायहरूबीच कार्यगत संयन्त्र (संजाल) का प्रतिनिधिहरूलाई लैङ्गिक तथा समावेशी विकास सम्बन्धी क्षमता विकास तालिमहरू प्रदान गर्ने गरे - नगरेको ?	० -१	०.५	
१००	महिला विरुद्ध हुने सबै प्रकारका भेदभाव उन्मूलन गर्ने महासन्धि कार्यान्वयनका लागि तयार गरिएको राष्ट्रिय कार्ययोजना र संयुक्त राष्ट्रसङ्घीय सुरक्षा परिषद्बाट पारित प्रस्ताव नम्बर १३२५ र १८२० को कार्यान्वयन राष्ट्रिय कार्ययोजना, मानव अधिकार कार्ययोजना तथा छुवाछुत विरुद्धको कार्ययोजनामा स्थानीय सरकारको जिम्मेवारी भनि उल्लेख गरिएका कार्यक्रमहरूमा रकम विनियोजन तथा कार्यान्वयन गर्ने गरे - नगरेको ?	० -१	०	
जम्मा			२	

५ नं को जम्मा		१२	
कुल जम्मा		५२	

१३ ख. कार्यशालाका सहभागीहरु :

ਤੇਜ ਮਿਟੇ ੨੦੪੩/੧/੧੮ ਵਿੱਚ ਭੰਗੀਆ ਨਗਰਪਾਲਕਾਂ
ਨਗਰ ਪ੍ਰਸੂਤ ਅਤੇ ਅਧੀਕਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਨ ਅਧਿਕਾਰਤਾਮਾ
ਦੋਵਜ/੨੦੪੫ ਕੋ ਆਵੇਦਿਤ ਸਹਿਯੋਗ ਦੀ ਲੀਨ
ਅੰਪਾਲ ਪ੍ਰਾਂਤੀ ਲਿਖਿਤ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਸਹਜੀਕਰਣ ਮਾਰਕ ਵਿੱਚ
ਲੰਘਿਏ ਸਮਾਵਲੀ ਲਈ ਸ਼ਾਮਾਸਿਖ ਸਮਾਜੀਕੀਤਾ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ
ਦੀ "ਜੀਟੀਕੀ" ਯਾਤਰਾ ਮਹਾਂਨਾਨਾ ਕਾਵਕੀਪਮਾ ਗਿਆਨਪਸਾਰਾਂ
ਸਹਮਾਂਗਲਾ ਹੋਈ।

तपषिल

क्र. सं	नाम थर	पटे	मात्रा	घट्टहाल पिन	पूँजी पिन
1	भुवेन बडापुर घट्ट.	मग्ना प्रमुख	प्रैरिंगा नेपा	प्रैरिंगा	प्रैरिंगा
2	संग अचार्य (ठाकाल)	नग्ना प्रमुख	प्रैरिंगा नेपा	प्रैरिंगा	प्रैरिंगा
3	मान बहापुर ठाका.	प्र. स. अ	प्रैरिंगा नेपा	प्रैरिंगा	प्रैरिंगा
4	दीप दुमापी रामा	प्र. स. अ	—	—	—
5	देवा अचार्याचार्य	प्राप्ति	—	—	—
6	देविलल घट्ट.	कविराज प्रियंका	—	कविराज	कविराज
7	दिपा चिरी	कर संवत्सरी	—	—	—
8	दीपा रामा घट्ट.	प्रैरिंगा	—	प्रैरिंगा	प्रैरिंगा
9	दीपु अचार्य घट्ट.	प्राप्ति आशिष	—	प्रैरिंगा	प्रैरिंगा
10	दीपा घट्ट.	प्र. पा.	—	—	—
11	दीपा घट्टा घट्ट.	प्रा. नवदीप	—	—	—
12	धर्म कला घट्टा	कविराज	—	कविराज	कविराज
13	दीपा कामुक घट्टा	प्राप्ति	—	प्रैरिंगा	प्रैरिंगा
14	दीपाल घट्टी	योगिना प्रमुख	—	प्रैरिंगा	प्रैरिंगा
15	दीपा उमा घट्टी	का. राजा	—	कविराज	कविराज
16	दीपा कुमारा	का. पांडा	—	कविराज	कविराज
17	दीपीला घट्टी	का. पा. पा.	—	—	—
18	दीपा घट्टा	आशीष	—	प्रैरिंगा	प्रैरिंगा
19	दीपाली घट्टी	आशीष	—	प्रैरिंगा	प्रैरिंगा
20	दीपा दीपु घट्टा	प्रैरिंगा	—	—	—
21	दीपा प्रदीप घट्टा	प्रैरिंगा	—	—	—
22	दीपा पा. प्रदीप	प्रैरिंगा	—	—	—
23	दीपा वेणु घट्टा	का. पा. पा.	—	प्रैरिंगा	प्रैरिंगा
24	दीपा वेणु घट्टा	का. पा. पा.	—	प्रैरिंगा	प्रैरिंगा